JULIJE ZEYER

UKLETI PLOVCI

UKLETI PLOVCI

1932 ?

NAPISAO JULIJE ZEYER
PREVEO MAKSO KUNTARIĆ
ILUSTRIRAO KAMILO RUŽIČKA

KNJIŽNICA DOBRE DJECE
KNJIGA DRUGA

IZDAJE KUĆA DOBRE
ŠTAMPE U ZAGREBU
UREĐUJE DR JOSIP ANDRIĆ
JERONIMSKA KNJIGA
TRISTA OSAMDESETA
TISAK ZAKLADE TISKARE
NARODNIH NOVINA U ZAGREBU

davna, davna vremena, kad je Irska bila još samostalna zemlja, razdijeljena na nekoliko kraljevstva, u doba, kad je to zeleno ostrvo, tada nazvano Erin, počelo cvasti vrlo lijepo utjecajem kršćanske prosvjete, koja je ondje rano bila uvedena, živio je u jednom od tih malih kraljevstva pravedni muž, moćni poglavar bogate pokrajine na južnoj obali, po imenu Okar Aga.

Jednoga se dana, kad nije bilo dosta straže u njegovu domu, dogodilo, da je četa gusara priplovila, na nj navalila, pa kad je Okar Aga prinuđen njihovom nadmoći uzmaknuo i hrabro se boreći sklonio sa šakom svojih drugova u bližnju crkvu u Duklonu, i ondje se zatvorio, zapalili su razbojnici u svojoj bezbožnoj drskosti tu svetu zgradu nad njegovom glavom, pa su tako Okar Aga i njegovi vjerni poginuli u plamenu.

U to je doba bila njegova žena sa svojim jedva godinu dana starim sinčićem, koji se zvao Maeldun, u pohodima kod rođaka, pa kad je jadna žena doznala za strašnu nasilnu smrt Okara Age, sklonila se kraljici one zemlje, nekadašnjoj svojoj prijateljici, predala joj svoga sina pod

okrilje pa se slomljena od svoje strahovite, teške nesreće odrekla svijeta stupivši u samostan.

»Odričem se svoga djeteta krvava srca,« rekla je kraljici, »no ako bude kod mene živio, pitat će za svoga oca. A kako mu onda mogu zatajiti, što se dogodilo? A Maeldun će moj htjeti da osveti oca svoga. Ali ne ću da žeđa bilo za čijom krvi, i molitva će cijeloga moga života biti, da se nikad krvlju uopće ne poprska. Osveta je moja — kaže Gospodin. Maeldun ne će dakle nikad doznati, tko su bili njegovi roditelji, tako ću ga najbolje sačuvati od napasti osvete. Jer znadem, da bi kao muž smatrao jednoć za časnu dužnost, da uzvrati grijeh počinjen na svom ocu opet grijehom, i nikad ga ne bih mogla namoliti, da se okani te tobožnje dužnosti.«

Kraljica ju je zagrlila, poljubila i svečano obećala, da Maelduna prima kao svoga, da će ga odgajati zajedno sa svojom djecom, da će ga jednako kao i njih ljubiti. I što je obećala, izvršila je u punoj mjeri. Maeldun je rastao u njezinu domu i ne znajući, da imade drugu mater, držao je, da je sin kraljičin i ljubio ju je iz sveg srca. Bilo je to dijete lijepo, tako drago i pametno, da je o njem kolao jedan glas do drugoga, tako lijepoga, tako darovitoga nije bilo u cijeloj zemlji.

Kad je odrastao Maeldun, postao je mladić plemenit, a značaj se njegov razvijao muževno i čvrsto. Bio je čedan i tih, ali se javljala njegova junačka krv: volio je viteške igre, mačevanje, strijeljanje iz luka, bacanje koplja i po tadašnjem običaju također bacanje kamena bilo rukom, bilo mètalom. Jahao je na konju, plivao, veslao, pa ako je bilo kakvih bojnih igara na širokoj livadi pred kraljevskim gradom, izlazio je iz njih vazda pobjednik. Sanjao je također mnogo o velikim junačkim djelima, o kojima je čuo pričati ili, o kojima je čitao u knjigama, što mu ih je obilato nabavljao monah, koji ga je obučavao u znanostima, pa je vazda želio sebi, da i on jednoć nešto izvrši, čime bi postao slavan i sačuvao svoje ime u budućim pokoljenjima.

Jednoga dana, kad su se opet izvodile bojne igre, kod kojih se sabrala bila sva inokolna omladina, pa kad je kao gotovo svagda bio Maeldun opet pobjednik, dogodi se, te je jedan od nadvladanih mladića usplamtio mržnjom i rekao u svojoj ljutini prigušenim doduše glasom, ali ipak dosta glasno tako, da je to čuo Maeldun:

»To je uistinu za nas sramota, što se nad nama uzdiže Maeldun, za koga se i ne zna, tko je zapravo i odakle potječe! Tà nema ni oca ni matere ili ih mora tajati.«

Maeldun se tako iznenadio, da je ostao sav ukočen, no onda ga je obuzeo gnjev; nije odgovorio svomu protivniku, nego je pohitio ravno kraljici, ispričao joj, što se dogodilo, pa je dodao:

»Zar nijesam tvoj sin? Zaklinjem te, da mi kažeš istinu.«

Kraljica je u zabuni šutjela, a Maeldun poviče žestoko:

»Vidim, da nijesam, jer šutiš! Dakle, onda čuj: Ne ću prije ni jesti ni piti, dok mi ne kažeš, tko sam! Znadeš, da ću izvršiti, što obećam!«

Videći kraljica, da se ne da umiriti, reče mu:

»Dobro, ja ću te odvesti k tvojoj materi, govori s njome.«

Samostan, gdje je živjela udovica Okara Age, nije bio previše daleko, pa je onamo pošla kraljica s Maeldunom odmah. U tamnoj kapelici, kojoj se svod blistao zlatom iza mozaičkih slika sveticâ, sastao se Maeldun sa svojom materom. Stojala je pred njim u sjaju srebrnih svjetiljaka blijeda, lijepa i tužna, sva zavita u sivim koprenama, a oči su joj bile pune suza od ganuća. Nehotice je kleknuo pred njom Maeldun, a ona mu je položila svoje suhe, drhtave ruke na glavu blagosiljajući ga.

»Ti si moja majka?« šapne, a blijedo se njezino lice prikloni k njemu; nije trebala ni progovoriti, nježnost u očima i u osmijehu govorila je mjesto nje. Ljubio joj je ruke i pitao: »Tko je bio moj otac?«

»Maeldune,« odgovori, »čemu me pitaš? Kakvu ćeš imati korist od toga, kad to doznaš? Umro je, tek što si se narodio. Velik bol zbog te smrti vodio me amo, u sveti ovaj dom, gdje neprestano za tebe molim«.

Bio je ganut, ali je njegova krv naglo uskipjela, čemu su mu tajili ime njegova oca? Da li je bio osramoćen? Primio je mater svoju za ruke i kliknuo strasno:

»Hoću da znadem, tko je bio, hoću da znadem, tko je bio! Pa makar zbog toga od sramote i poginuo!«

»Što to govoriš, sine?« kliknula je bolno dirnuta. »Kako možeš sebi tako tumačiti moju šutnju? Osramoćen! Otac je tvoj bio muž uzoran, a dao Bog, da budeš i ti takav. Vidim, da ne smijem dalje oklijevati, jer bi nastao velik nesporazum.«

I kazala mu je ime njegova oca, kazala mu, gdje je njegova domovina i imanje, kojim je pomno upravljao kraljevski upravitelj, kazala mu je sve — samo je to prešutjela, na koji je način njegov otac našao preranu svoju smrt. Maeldun joj je vruće zahvalio te je bio veoma srećan, nježno se oprostio s njome i zamolio nju i kraljicu, da mu dopuste da pogleda svoju rodnu kuću, i da ondje neko vrijeme provede. Dopustile su mu, a sinovi kraljičini i nekoliko od njegovih najmilijih drugova pratili su ga na tom prvom njegovu putu.

Maeldun se nije mogao naužiti pogleda na svoju lijepu domovinu, na one šume i gore, na ona zelena polja mirisnim cvijećem ucvala, što se vuku sve do modroga vječito nabujalog mora!

Pa onaj stari dom, u sjeni stabala obrastao bršljanom, kojemu su vodila četiri reda stoljetnih oskoruša, kako mu se taj svidio! Koliko li je ondje bilo udubaka i natkrova, drvenih trijemova, hodnika i soba s golemim kamenim ognjištima! Pa kad bi izišao iz kuće sa svojim drugovima i sa sinovima kraljevskim, svuda su ga dočekali dobri ljudi na imanju kao nasljednika svoga poglavara, dočekali ga veselo i srdačno. Maeldun je bio veoma srećan, hodio je cio dan, a uvečer bi se po starom običaju dao sa svojim drugovima na igre gimnastičke i viteške. Jedamput su bacali métalima za natjecanje u kraju ponešto pustome, bilo je to u Duklonu, a Maeldun, videći pocrnjele razvaline crkve uzeo je sebi one ruševine za metu, pa je bacao svoje kamenice visoko iznad sivih zidova, što su tužno stršili. Zučale su kamenice uzduhom kao golemi kukci i leteći opisivale lukove te padale s tutnjem negdje daleko prema zemlji. Nijedan mladić nije umio baratati tako métalom, i svi su mu se divili. Tada se javio najednom strani, neugodni glas:

»Sramota mi je na vas pogledati,« rekao je malen, zgrbljen, stisnut muž, pa kad su se svi ogledali za njim, kao da će ga pitati, dodao je: »Da, to je sramota, Maeldune, što ne znaš, što bi boljega radio, nego tražiti takvu zabavu.«

»Nije to jedino moje zanimanje,« odgovori Maeldun žareći se u licu. »No ništa zlo ne vidim u tome, ako takvom vježbom jačam mišiće svoje ruke. Nego tko si ti, što me smiješ tako nepozvano koriti?«

»Ime mi je Brikna,« odgovorio je muž, »a govore mi, da sam psovač. No nije mi do toga. A zašto da te ne korim, i zašto da ti ne kažem, da bi bolje učinio, kad bi osvetio muža, koji je bio ovdje u onoj crkvi spaljen, nego da bacaš kamenice preko krova, koji je spao na nj?«

»O svemu tome ništa ne znam,« reče Maeldun. »A tko je bio onaj nesrećnik?«

»Samo se pretvaraj,« nasmjehne se Brikna opako. »Znaš dobro kao svatko, da je to bio Okar Aga, rođeni tvoj otac, ali ne ćeš da znaš o tom, jer nemaš dosta odvažnosti, da osvetiš njegovu smrt.«

Maeldun problijedi i strese se cijelim tijelom. Uzme Briknu za ruku:

»Zaklinjem te Bogom,« reče glasom, koji mu se tresao, »kaži mi, govoriš li istinu!«

»Govorim,« odvrati Brikna, »prisižem na to.«

»A tko su bili oni ubojice?« upita Maeldun dalje.

»Mnoštvo morskih skitača,« reče Brikna, »i jošte žive i još se skiću na istoj lađi po moru i uznemiruju irske obale.«

Maeldun ispusti kamen, što ga je još u ruci držao, pa odbaci métalo. Ogrne se plaštem, uzme svoj štit i vrati se kući ne progovorivši ni riječi. Proveo je nemirnu noć na krevetu i ujutru je

hodio od kuće do kuće ispitujući svuda o onom, što je čuo od Brikne, svuda istražujući, gdje bi našao one skitače, one razbojnike, one ubojice. Nije bilo moguće do njih doći inače, nego morem, jer ako se nijesu vozili u svojoj lađi, sjedili su kod kuće na udaljenom malom ostrvu. Napokon je doznao Maeldun, na kojoj strani leži to pećinasto, pusto njihovo ostrvo. Sada je tvrdo odlučio, da će krvavo osvetiti smrt svoga oca. Pogodio se s mužem vještim u gradnji lađa, a taj se odmah dao na posao.

Prema tadašnjem je načinu bila ona lađica napravljena od drveta i kože, kostur je naime bio drveni, a onda trostruko volovskom jakom kožom prevučen. Kad je bila lađa gotova, sabrao je Maeldun svoje mile drugove, najmio je mornare, a onda su pošli, u svemu njih šezdeset, na pustolovno putovanje, puni odvažnosti i gorljivosti.

Plovili su dan i noć i opet cio dan, pa kad je počelo padati sumračje, vidjeli su u daljini obrise dvaju malih ostrva, no potrajalo je još do ponoći, dok su onamo stigli. Ta su ostrva bila potpuno pusta, a na svakom je stajao velik dom sasvim na kraju vode. Jedan od tih domova bio je rasvijetljen, prozori su bili otvoreni, svijetlo je iz njih padalo na tamno more, a buka i pjevanje ondje je odjekivalo. Smijeh i veselje miješali se u šum nabujalog mora, a lađa je Maeldunova priplovila tiho sve do same obale. Nitko

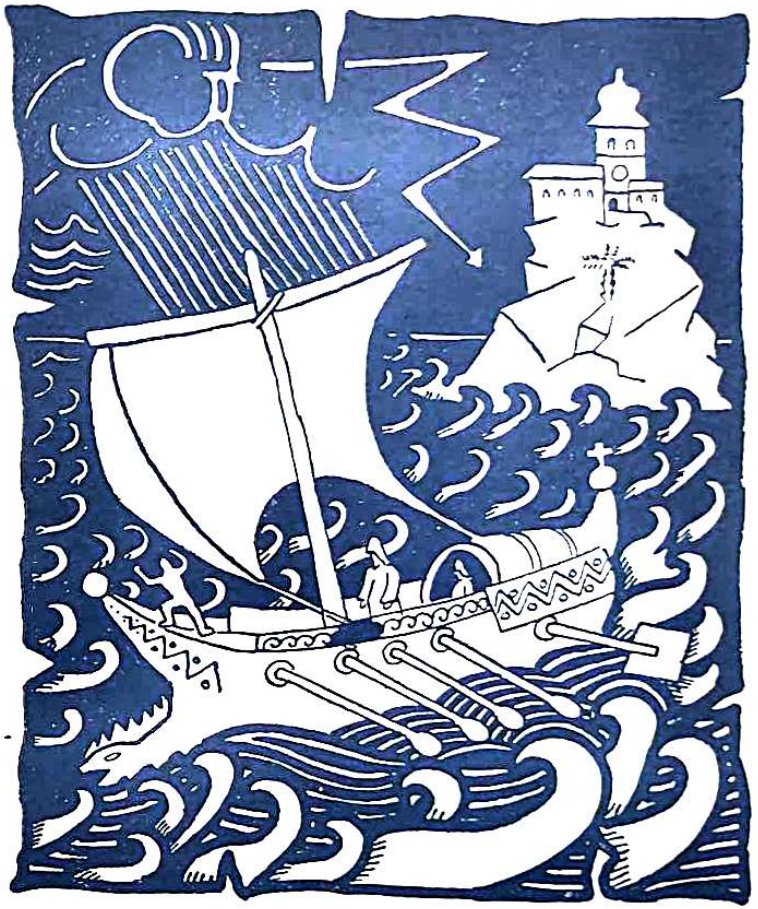

Plovili su dan i noć

na lađi nije govorio, voda ju je tiho ljuljala, a noćnim je uzduhom dolazio razgovor iz kuće k onima, koji su slušali na lađi. Pjevanje i smijeh bili su prestali, a čula su se dva jaka i hrapava glasa u očitoj svađi. Slušao je Maeldun i njegovi drugovi, kako je jedan od muževa ondje u kući rekao drugomu:

»Sa mnom se ti ne ćeš nikad moći mjeriti! Da li si ti kada izvršio tako odvažno djelo kao ja? Znaj, ja sam onaj, koji je ubio Okara Agu i zapalio mu crkvu u Duklonu nad glavom! A nitko se dosad nije usudio osvetiti njegovu smrt, čuješ, nitko!«

Maeldun je bio blijed i jedva je disao ne doduše od straha, nego od uzbuđenja, pograbio je svoje oružje, a žeđa za krvlju toga ubojice tako je u njem gorjela, da mu je nestajalo daha. Pred očima mu je sijevalo. Drugovi su se njegovi sakupili oko njega, pa je jedan od njih tiho rekao:

»Bog nas je sam vodio amo! Pobjeda će naša biti laka! Navalit ćemo na njih i pobiti ih do jednoga!«

»Da, Bog mi ih je dao u ruke!« progovorio je napokon Maeldun i spremao se željan boja, da skoči na obalu. Ali tek što je izrekao riječ »Bog«, najednom se digao silan vjetar, valovi visoki kao pećine uzdizali su se u noć, padali moru u krilo, da se ponovno dignu još viši, a lađa je Maeldunova, kao da ju je zahvatila snažna struja, plovila bacana od vode i vjetara, u bezumnoj

brzini tminom i uz bijesno udaranje valova leteći nekamo u neizvjesno, po otvorenoj, beskrajnoj, strašnoj vodnoj postavi. Ujutru se tek bura pomalo stišala, ali su ostrva bila potpuno iščezla, nigdje nije bilo vidjeti obale, samo su se nebo i more protegnuli u beskrajnost, a lađa se vukla u nepoznatu daljinu.

»Nije nam ih Bog dao u ruke,« rekao je Maeldun tužan; »i osveta moja ne će biti valjada ni moguća, ni bliza. Ali ću je ipak izvršiti.«

Onda je zapovjedio, da saviju jedra i izvuku vesla iz vode; drugo im nije preostalo, nego da se dadu nositi morem i duvanjem vjetra, kad nijesu znali, gdje su i kamo da krenu.

»Neka plovi lađa naša, kamo se Bogu sviđa,« reče Maeldun, i svi mu povlade.

Tri su dana i tri noći lutali tako morem, i nigdje nijesu ugledali ni traga obali. Kad je svitalo po četvrti put, čuli su sa sjeveroistoka osobit šum, pa je krmilar rekao Maeldunu:

»To je glas valova, koji se razbijaju o nekakvu obalu.«

A kad je posve svanulo, uistinu su opazili zemlju i upravili lađu prema njoj. Bili su od glada, žeđe i umora polumrtvi. Sunce je zalijevalo ružičastim svijetlom ostrvo, na kojem je na visokoj obali stajala velika palača. Pristali su, pošli k onoj sjajnoj kući, kojoj su vrata bila širom otvorena. Ušli su a nijesu ni na stepenicama ni na hodnicima susreli ni žive duše, bila je

strašna tišina u svim odajama. U velikoj je sjajnoj dvorani stajalo mnoštvo malih stolova pokritih zdjelama napunjenim jestvinama svježe spremljenim, a u čašama od kristala blistalo se vino. Pobrojili su čaše i pribore — bilo ih je šezdeset — i šezdeset je stolaca bilo oko stolova, bilo je dakle sve kao za njih na broj, jer je i njih bilo također upravo šezdeset. Bez razmišljanja su sjeli dakle za stolove, jeli i pili do sitosti i zahvalili Bogu za tu nenadanu okrepu. Zatim su išli opet na lađu i vozili se dalje, kad su se dosta odmorili bili. Veslali su uza ostrvo, gdje nije bilo ni stabla ni grma ni životinje ni čovjeka, nego je na niskom rtu stajala jabuka tako silno krošnjata, kakve zacijelo nije nijedno ljudsko oko još ugledalo! Njezine su grane pružajući se sve s ostrva u daljinu bile tako duge, da im se nije vidio kraj, a visjele su gotovo u vodu, pune prekrasnoga voća. Maeldun uhvatio je lako jednu od tih grana i otkidao tako plodove s nje. Obilno su se sipale na palubu, a Maeldunovi su drugovi odmah radili po njegovu primjeru. Plovili su do noći, koja se spuštala, a granama nije još uvijek bilo kraja, a kako su ih se Maeldun i njegovi drugovi neprestance držali, padale su sa stabla jabuke kao kiša u lađu, a voće je to bilo tako mirisno, sočno, tečno i zasitno, da je dotjecalo poslije za punih četrdeset dana ploviocima na dugom njihovu putu u nepoznati kraj kao hrana, a ujedno i piće.

Kad su nakon duljega lutanja opet ugledali obalu, opazili su veliku livadu, kojom je letjela bujica. Jedina je zgrada stajala na tom zelenom ostrvu, a to je bio golemi mlin, kojemu je velika kolesa okretala ta bujica. Izišli su na obalu i primakli se radoznali mlinu. Bučanje kolesa činilo im se kao tutanj groma, a kod vrata je stajao mlinar sam samcat, čovjek visok kao stablo, blijed, mrk, očiju, u kojima je plamtio avetni oganj. Sada su vidjeli i to, da je k mlinu vodilo mnogo putova i cesta zapremljenih kolima s najčudnijim i najrazličnijim teretom, a vidjeli su i cijele gomile pješaka, odjevenih koje u sjajna odijela, koračajući oholo, koje opet odjevenih oskudno, a približavali su se skromna lica; opazili su i takvih, koji su letjeli k mlinu, kao da ih progoni nevidljivo mnoštvo, sasvim blatni, koje su zablatile nepoznate ruke, sa znacima ukora i poruge na čelu. Sva je ta čudna gomila hodila šutke mimo mlinara, koji je svakomu pokazivao rukom put u mlin. Plovci su u čudu gledali zagonetno to pozorište pa su napokon opazili, da je onaj mlin imao još druga vrata na suprotnoj strani: onuda je opet izlazilo isto to mnoštvo putnika, da pođe na putove druge i nove, ali gle, nijedan od onih, koje su vidjeli ulaziti u mlin, nije iz njega izišao bez znamenite promjene. Ponosni i bogato odjeveni izlazili su mnogo puta u dronjcima i njihove je oholosti nestalo, pa i stvari na kolima, koje su se od zlata

sjale mnogo puta su bile promijenjene, bile su kao od blata, a naprotiv mnoga je glinena stvar imala sada tek svoj blistavi sjaj te se sjala izdaleka. Od onih prezrenih, plahih ljudi, koji su bježali, postali su promijenjeni u mlinu mnogo puta pravi junaci s nekom svjetlosti oko glava. Nikad nijesu Maeldun i njegovi drugovi nešto približno takvo ugledali.

Gledali su jedan drugoga u nijemom zaprepašćenju, pa je jedan drugoga pitao, što sve to znači — ali nitko od njih nije mogao dati odgovora. Tada se raskuraži Maeldun i pristupi k mlinaru te reče:

»Mnogo neobjašnjeno imade pod suncem, i tvoj mlin pripada među zagonetke. Smatraš li ispod svoje časti, da me neuputnoga poučiš?«

»Nipošto,« odvrati mlinar. »Znaj, da stojiš na pragu Varke. Sve na svijetu, ljudi i stvari, imadu duh i oblik. Postojati i pričinjati se, to je dvoje. Ljudi sude prema tomu, što se pričinja. No u ovom se mlinu premelje svako pričinjanje, svaka varka, svaka prijevara i svaka laž kako treba, a od svega onoga, što se pričinjalo, preostane samo ono, što uistinu jest i uzima na se onda pravi svoj oblik. Sve, što živi na zemlji, sve, što se radi na zemlji, stvara, zgotavlja, uniđe jednoć na ova vrata u moj mlin i premljeveno iziđe onda na druga vrata na put, koji vodi do vage, gdje će se jednoć vagati. I ti i tvoji drugovi doći ćete opet, kad dođe vaše vrijeme, u moj mlin, vi i vaša djela. Idi i pamti to!«

Avetni se mlinar nasmjehne, ali je njegov osmijeh bio tako grozan, da su se Maeldun i njegovi drugovi tresli cijelim tijelom, premda su bili muževi veoma odvažni. Bez riječi i srca puna tjeskobe pošli su tihano opet na lađu i brzo su odmicali od obale. Gromovito klepetanje mlina varki ječalo je još dugo, dugo za njima u velike vode zapjenjene te ih napunjavalo mučnim mislima. Napokon je bila noć i sveta tišina, pa je već dolazilo do njihovih ušiju samo zapljuskivanje valova, koje ih je utješilo i smirilo.

Onda su plovili dalje.

U zoru trećega dana opazi Maeldun sjedeći kod krmila opet ostrvo, što izviruje iz bijelih para, pa se njegova korablja brzo primicala k obali. To se ostrvo pokazalo sada ožareno jutarnjim svijetlom, sasvim ružičasto, ali je ipak bilo nešto neobjašnjivo žalosno u izgledu cijeloga kraja, pa se na veliko čudo Maelduna i njegovih drugova vidjelo, da svi ljudi, koji su hodali ili sjedili kod obale, tužno plaču, rukama lome i neprestance liju suze.

»Mora da je velika nesreća zadesila ovu zemlju,« reče Maeldun.

»Ostanite na lađi i samo neki od nas neka pođe na ostrvo i ispita, što znači taj plač i naricanje.«

Nakon dužega savjetovanja pošao je stariji sin kraljice, kod koje je bio Maeldun odrastao, na ostrvo i obećao, da će se brzo vratiti.

Cio su dan čekali, kad će se opet pojaviti njihov drug, ali su uzalud čekali. Napokon su ga vidjeli u gomili žalosnih, mahali mu i zvali ga, ali on im nije odgovorio, nije ih ni gledao, imao je na sebi također već crni plašt, kao oni ostali stanovnici ostrva te je kao i oni lomio rukama i plakao tužno i očajno.

Maeldun je zapovjedio sada dvojici od svojih drugova, da se iskrcaju na ostrvu i druga da silom privedu na lađu.

No samo što su se nogom dotakli zemlje, stali su sada i oni plakati i naricati te su se odvraćali od svojih drugova i nijesu se odazivali na njihovo mahanje i pozivanje, upravo tako kao sin kraljičin. Tada je Maeldunu počelo bivati vrlo teško, sada je bio siguran, da sav taj plač i naricanje imade nekakvu zaraznu moć, pa je rekao trojici od svojih drugova:

»Pođite sada vi na ostrvo i prinudite svoje drugove silom na povratak među nas. Ali imate da radite točno po mom savjetu. Ogrnite se u svoje plašteve tako, da vam uzduh toga ostrva ne prodre ni u usta ni u nos, ne gledajte ni na zemlju ni na nebo, uprite svoje oči samo u lica onih, koje hoćete prinuditi natrag na korablju, pa čim budete kod njih, uhvatite ih odmah čvrstom rukom i vucite ih svom silom u svoju ladicu, kada vam se budu otimali, pa se onda žurite što brže natrag, amo među nas.«

Izvršili su sve po njegovu savjetu i priveli svoje drugove natrag na lađu, premda su se ti svom silom otimali povratku. No sina su kraljičina morali ostaviti na ostrvu plača, jer se previše udaljio od obale u unutrašnjost zemlje. Žurio se stoga Maeldun bez njega u široko more, jer je zaraza plača bez zapreke prodirala opasno uzduhom u lađu, pa se bojao, da svu njegovu momčad i napokon njega samoga ne zahvati zaraza.

Kada se ostrvo u daljini izgubilo kao san iz glave onoga, koji se probudi, pristupi Maeldun onim ploviocima, koji su bili silom odvučeni iz društva jadnika, pa ih je pitao, zašto oni plaču.

Odgovorili su, sada već potpuno smireni ovako:

»Zalud nas pitaš, jer ne znamo, zašto smo lijevali suze, ali nam se činilo, da nema veće slasti od jauka i plača, pa nas je to jako i slijepo poticalo, da činimo ono, što smo vidjeli, da ostali čine.«

Maeldun je dugo razmišljao o onom, što je vidio i čuo, a lađa ga je s njegovim drugovima nosila brzo mirnim morem, povoljan je vjetar duvao u njezina jedra, i za nekoliko se sati pokazalo novo ostrvo na obzoru.

Bila je to ravnica uzdignuta ponešto nad površinom vode, činilo se, da je veoma rodna,

trava se ondje talasala bujna i visoka, a lijepa su se stabla kao na pozdrav ploviocima nagibala. Vidjeli su mnoštvo ljudi, koji su izvodili različne zabavne igre, lica su njihova sjala od velike radosti, a uzduh se tresao od bezbrižnoga, srećnoga, glasnoga njihova smijeha, koji nije ni na časak prestajao. Maeldun i njegovi drugovi bacali su sada žrijeb, tko bi imao izići na obalu i proučiti ostrvo.

Osjećali su svi neku bezrazložnu veselost, pa kad je kocka pala na drugoga sina kraljice, kod koje je bio Maeldun odgojen, prasnuo je izždrijebani u dugotrajan smijeh, koji je sve više rastao, što se više u čamcu primicao obali.

Čim je ondje pristao, poletio je k skupini stanovnika toga ostrva, odmah je stao s njima igrati igru, koju su oni baš izvodili, pa se smijao s njima iskreno i prijateljski, kao da ih poznaje od rođenja. Smijeh je njegov ječao tako čudno, kad je dopro nad vodom Maeldunu na lađu, da je ovoga obuzelo neko strahovito osjećanje. Mahao je sinu kraljičinu, da se vrati k njemu, pozivali su on i njegovi drugovi, ali uzalud, da se prestane smijati i da napusti igru; nije mario sin kraljičin ni za migove, ni za prošnje, ni za stroge prijetnje.

»Ako je onaj plač na ostrvu, s kojega baš plovimo, kadšto gotovo smiješan,« reče Maeldun, »jer je bio bez razloga, taj je smijeh, tako isto bez razloga, upravo grozan! Čini dojam ludosti i prouzrokuje strah! Požurimo se odavle! Tko znade, ne će li nas zateći zaraza, ako se budemo dulje zadržavali! Tā na vašem licu već vidim neko trzanje živaca!«

»Bež'mo odavle!« kliknuli su svi, silno prestravljeni te stali veslati, a vjetar im je pomagao, pa je lađa letjela kao ptica, a luđački je smijeh ječao dugo, dugo iza njih, dok se nijesu i najslabiji obrisi ostrva izgubili u daljini, te se u tihom uzduhu nije već ništa moglo čuti osim dreke kakve divlje močvarice ptice. Ali je i ta dreka podsjećala na onaj strašni smijeh, pa se duševni mir putnicima po modroj pučini nije vratio, prije nego je nastala noć, i zvijezde ozbiljno i sveto gledale u njih svojim svijetlim očima.

Tiho su žalili plovci nad drugom, kojega su morali ostaviti.

Ujutro su poslije plovidbe od nekoliko dana doplovili k ostrvu, koje ih je veoma iznenadilo svojom ljepotom. Činilo se, da je pijesak na obali srebrn, i rosa na travi bila je kao kišica od bisera. Usred ucvatena gaja stajala je kristalna palača, oko koje je tekla providna, bistra voda, a kristalni se most dizao preko nje i vodio k vratima palače.

Kod samih je vrata visio mjedeni lanac spojen cijelim nizom srebrnih zvona i zvončića.

Radoznalo su se svi plovci zajedno približili i htjeli s Maeldunom na čelu prekoračiti most.

Ali je bio tako klizak, da su odmah padali na lice, čim su na nj metnuli nogu. Zalud je bio sav njihov napor, potratili su cio dan na pokuse, a trud je njihov cio dan ostajao bez uspjeha. Već su se htjeli vratiti na počinak na lađu, kadno se otvore vrata kuće, a iz nje iziđe lijepa, visoka i mlada žena. Držala je u ruci zlatnu vjedricu, nacrpla je vode i htjela se opet vratiti, kadno se zaustavila upozorena pozivanjem stranih muževa. Nije ništa odgovorila na njihova pitanja, ali je izlila iz vjedrice vodu na most. Onda je povukla za zvončić, pa su sva zvona i zvončići zapjevali, zapjevali tako slatko, skladno, umirno, da su Maeldun i njegovi drugovi pomalo zapadali u san osjećajući neko blaženo, neodređeno čuvstvo.

Bilo je opet jutro, kad su se probudili. Tada su vidjeli, da je ona djevojka opet stajala pred vratima. Bila je još ljepša nego jučer, a odjeća je njezina zasljepljivala svojim sjajem. Dugačka, zlatna njezina kosa bila je propletena dijamantima i safirima navučenima na srebrne niti, plašt je njezin bio satkan od sunčanih zrakâ, a cipele kao da su joj bile napravljene od zvjezdica.

Maeldun i njegovi drugovi burno je pozdrave, a taj put im se ona nasmjehne i reče:

»Davno sam željela, da doplovite. Pozdravljam vas, dođite i uđite u moj dom.«

Navalili su na kristalni most, nije bio više tako klizak, jer se bistra voda, koju je jučer

djevojka na nj izlila, promijenila u noći u pijesak, pa je stoga koračao Maeldun i njegovi drugovi bez zapreka sve do samih vrata palače. Unutrašnjost je kuće bila tako sjajna kao njezina spoljašnjost. Sjeli su na svilene jastuke, poredane oko zlatnih stolova, a djevojka je donijela veliku kristalnu zdjelu punu nečega, što se činilo da je med, zatim srebrni vrč pun bistre vode. Točila im i metala im jelo na tanjure, premda je uzimala jelo za sve iz jedne zdjele i svima natakala iz onoga jednoga vrča čistu vodu, ipak je svaki od muževa, na svoje veliko čudo, držao, da jede ono jelo, koje je najradije jeo, i da pije ono vino, koje je baš sebi zaželio. Budući da je svaki od njih glasno hvalio, što je jeo i pio, i jelo, koje je mislio da jede, također imenovao, bili su svi tomu čudu svijesni, i čuđenje je njihovo bilo tako veliko kao njihovo zadovoljstvo.

»Gdje smo i kako ti je ime?« upitao je napokon Maeldun.

»Na ostrvu Bogatstva se nalazite, a ja, gospodarica te zemlje, zovem se Obilatost,« reče žena i iziđe iz sobe.

»Kakva je to sreća, što smo stigli k toj obali!« kliknuli su plovci. »Odavle više nikad ne ćemo poći. Maeldune, ti si naš vođ, tebi smo obećali poslušnost, ostat ćeš dakle i nadalje naš vođ, ali ovaj put pokori se našoj volji. Uzet ćeš za ženu

gospodaricu ove zemlje, Obilatost, pa ćemo biti svi srećni u gaju Bogatstva.«

Zalud im je Maeldun objašnjavao, da nijesu zaplovili, da bi tražili bogatstvo, da ih čeka druga zadaća, zadaća izvršenja pravednosti, ostali su kod svoga, pa kad se kraljevska žena vratila u dvoranu, rekao je najstariji od Maeldunovih drugova oslovivši je ovako:

»Maeldun je velik junak, a ti, gospođo, neudata. Sklopi s njime brak, pa ćemo ostati s tobom i bit ćemo ti vjerno odani.«

Tada se nasmjehne žena zagonetno i odgovori:

»Mnogo i mnogo ljudi traži mene, željno i vatreno čezne za tim, da boravi sa mnom navijek. Ali ja ne obećajem nijednomu smrtniku, da ću ostati s njime i da ću ga zavazda učiniti gospodarom ovih polja.« Potom je opet izišla iz dvorane, i svi su se zadivili njezinim riječima. Tri su dana ostali u palači, neprestano častećі se i veoma zadovoljni pa su svaku večer navaljivali na ženu, da se odluči poći za Maelduna. Navečer trećega dana, kad su je gorljivije nego ikad nagovarali, reče:

»Sutra ćete ujutru dobiti odgovor jasan i stalan.«

No kad su se ujutro probudili, nijesu već ležali na svilenim jastucima u zlatnom krevetu, nego na dnu svoje korablje, koju su bacali valovi nemirnoga mora amo tamo. Ostrvo Bogatstva i palača Obilatosti nestali su bez traga, kao što se san o sreći razilazi u ništa, ako mu je temelj grubo sjetilni, na štetu prave sreće, koja dolazi iz naše unutrašnjosti. Plovci su bili kao preneraženi. Bili su posramljeni i zbunjeni i nijesu dizali ni očiju na Maelduna, koji se zadovoljno smješkao, jer ga nije mamilo ono, što je njih mamilo, pa stoga nije bio razočaran nestankom te tobožnje sreće kao oni.

Druge su noći poslije te pustolovine čuli u daljini na sjeveroistočnoj strani ječanje mnogih glasova, koji su pjevali nekakve psalme. Pošli su stoga smjerom, odakle su dolazili ti glasovi, da doznaju, što to znači. O podne drugoga dana ugledali su napokon ostrvo s mnogim krasnim drvećem. Stajala su ta stabla, koje sama za se, koje u skupovima, ali su njihove grane bile kao nasute različnim pticama, bojâ različnih, a sve su ptice onda pjevale i cvrkutale ljudskim glasovima, i to su dakle bile one pjesme, koje su čuli izdaleka u noći na moru. Ugledali su ujedno starca visoka stasa, sasvim bez odijela i ogrnuta samo bijelom kosom, koja je sezala na zemlju, pa je sačinjavala prostran i gust plašt. Kad su pristali uz žamor ptica govornica, upitali su ga, tko je i odakle potječe.

»Potječem iz Erina kao i vi,« odgovorio je, i čim je počeo govoriti, mukom su ptice zamuknule, te je nastala svečana i duboka tišina.

Onda je starac poveo svoje goste pod drveće, donio im jela, voća i meda, pa dok su oni tiho jeli, počeo je opet ovako govoriti:

»Pred davnim, davnim vremenima, tako davnim, da više ni broja tim godinama ne mogu pamtiti, pošao sam jednoć na put u maloj lađi. No samo što sam se odbio od obale, počela se moja lađica bacati amo tamo, kao da se htjela prevrnuti. Vratio sam se stoga na kopno i izrezao nekoliko komada zelena busena iz očinskoga luga, da s pomoću njih napravim ravnotežu svojoj lađici sagrađenoj od volovske kože. Onda sam plovio dalje. Ne znam, kako sam dugo plovio, dok sam doplovio amo. Ovdje je bila pličina, lađa se moja prevrnula i komadi busena iz očinskoga luga ovdje se primili. Tako je nastalo ostrvce, tako maleno spočetka, da sam na njem jedva mogao stati. Ali se s voljom Božjom dogodilo, da se svake godine od onoga dana uvećalo za cijelo kopno u duljinu i širinu moga ostrva, i tako je raslo dugi vijek, dok nije doseglo do današnjega dana opseg, koji sada vidite, a u stanoviti je dan svake godine dao Bog, da izraste jedno stablo, dok se moje ostrvo nije obilato zazelenjelo! Sada sam star tako, te je kako vidite moja kosa postala tako duga, da me obavija od tjemena do peta!«

Maeldun i njegovi drugovi veoma su se čudili svemu, što su vidjeli i čuli, a Maeldun reče:

Ugledali su ujedno starca visoka stasa, sasvim bez odijela i ogrnuta samo bijelom kosom, koja je sezala na zemlju, pa je sačinjavala prostran i gust plašt

»Ako nas napunja divljenjem, što nam pričaš, upravo nas preneražava, što ove ptice na drveću pjevaju ljudskim glasom. Čuli smo ih iz daljine u noći; a kakvu imaš nad njima moć, da zašute, da ne bi smetale tvomu govoru svojim cvrkutanjem?«

»Ptice, koje vidite na drveću,« odgovori čudni starac, »to su duše moje djece, unuka, praunuka i njihova potomstva. Čim je koji od tih u Erinu umro tečajem vremena, priletjela je njegova duša amo, da sa mnom ostane sve do konca vjekova. Ovdje čekamo posljednji sud. Anđeli nam donose kod izlaska sunca potrebita jela, jer ih kao ja uživaju i te duše u obliku ptica, koje pjevaju, i tako ćemo, kako ti kažem, ostati zajedno sve do konca vjekova.«

Maeldun i njegovi drugovi šutjeli su, no sve im je to bilo tako čudno, da tomu nijesu sasvim vjerovali. Premda nijesu odavali svoje sumnje nijednom riječju, ipak je to starac opazio, pogledao ih je i nasmjehnuo se sanjarski. Uzdahnuo je i onda rekao:

»To je sudbina čovjeka, slaboga stvora, da neprestance sumnja i misli, da moć Božja ne doseže dalje nego njegovo kukavno iskustvo! Hoćete li, da vam pričam o čovjeku pobožnom i čestitom, ali koji je sumnjao kao vi, a kojega je onda iskustvo poučilo o istinitosti onoga, o čem se usudio sumnjati?«

»Oprosti nam, jer nijesmo savršeniji nego što upravo jesmo,« odvratio je Maeldun, »pa nam pričaj, jer imade žara u zvuku tvoga glasa, a nešto proročko u tvom oku, da ne potrebuješ ni velike rječitosti, kako bi sumnjičave uvjerio.«

Starac se opet nasmjehnuo, zašutio i onda počeo uz šum vode, što je tekla oko ostrva, i uz žuto svijetlo sunca na zalasku ovako pričati:

»Stajao je bijeli samostan kod dubokoga, no malenoga jezera, usred starih, tamnih šuma. Živjeli su u njem pobožni monasi daleko od svijeta i njegove buke, zakopali se u molitve i razmatranja i činili su svojim bližnjima svako dobro, koliko je bilo samo u njihovoj moći.

Jedan od njih, jedan od najmlađih, zvao se brat Ambrozije. Misao je njegova bila uzvišena iznad svega, ljubio je ozbiljne nabožne pjesme, a na krilima sanjarske glazbe rado se dizala njegova duša u visinu najčišćih osjećaja. Rado je čitao i knjige, koje rade o istini i slavi Božjoj, pa se često zamislio nad starim pergamenima ispisanima rukom davno umrle braće samostanske. Razmatrao je o tom, što su ondje pričali, a duboko su ga se doimala tumačenja čudesa dragoga Spasitelja čovječanstva, o njegovoj muci i o slavnoj nauci, koju je širio na utjehu onima, koji trpe na zemlji, a kojima će raj biti jednoć nagradom.

Jednom je prije dana ustao brat Ambrozije i ušao u tamnu crkvu, kamo ga vukla vruća mo-

litva. Sjedio je pod svodom bogato ukrašenim rijetkim slikarijama. Kad je kleknuo, vidio je pred sobom otvorenu knjigu, koju je jedan od braće zaboravio jučer na onom mjestu. Bila je to knjiga stara, pisana zlatnim pismom, koje se sjalo među naslikanim cvijećem. Na kraju lista bio je naslikan cio oblak svijetlih anđela, oči su se njihove dizale k ružičnom nebu, a srebrni se prutak propleo providnim njihovim krilima, a na tom su prutku stajale ove riječi: »A u raju je Božjem sreća i radost bez kraja, nijedno uho nije čulo, nijedno oko vidjelo, koliko ima ondje sreće, a stoljeća ondje prolaze kao na zemlji čas.«

Brat se Ambrozije blaženo nasmjehnuo, no onda je uzdahnuo i rekao: »Bog je dao ljudima već na svijetu toliko sreće, te mi se čini, da im ne može valjada veće ni dati. Doduše zemaljska je sreća prolazna, te joj je primiješana mnoga gorčina, no veće i druge nego što su oni časovi sreće ovdje, ipak možda nema ni tamo. A stoljeća da bi u rajskim radostima prolazila kao čas? To ne mogu ni vjerovati. Vjerovao bih to samo onda, kad bih se o tom samo bar približno mogao uvjeriti. O da mi Bog dade u toj stvari samo malo iskustva!«

Htio je sada moliti, ali su mu se misli, što ih je netom izrekao, neprestance vraćale te ga odaljivale od nepomućene topline molitve. Napokon je rekao sebi: »Navaljuje na me sumnja. Ne mogu da je nadvladam. Bože moj, nadvladaj je ti i izvedi me — poučivši me — iz neizvjesnosti!«

Prestrašio se svojih riječi; zar je smio Boga izazivati i njemu, stvoritelju, pokazivati put, mjesto da ga sam ponizno traži? Nije li to bilo, kao da u svojoj slaboj vjeri iskušava Boga?

Bio je zbunjen i ne mogući da moli, ustao je, previnuo list u knjizi i uzevši je pod pazuho, izišao je iz tamnoga hrama. Bilo mu je, kao da je s njega spao teret. Sunce je izlazilo, tamne šume, kao da je u njih spala jutarnja zora, procvale su slatkim svijetlom, koje prodire u njihovo tajanstveno sumračje, miris nebrojenih cvjetova dizao se u čisti uzduh, a cvrkut davno probuđenih ptica odjekivao je otvorenim krajištem, kojemu se vidjela daljina kroz ovdje ondje prekinute šume. Modri su talasići jezera šaptali, a brat Ambrozije, stojeći na rubu vode, vidio je svoju sliku u njihovu ogledalu, vidio je sebe u svijetlu sjaju svoje mladosti, u onom bijelom redovničkom odijelu ružičasto obojenu svijetlom lijepoga jutra. Morao se sam sebi nasmijati i sagnuvši glavu zahvalio je Bogu za obilati dar cvjetne mladosti, za mir duše i za čar prirode. »Bože,« reče, »osjećam se sretnim!«

Polagano je išao livadom prema šumama i uskoro je bio u njihovu duboku krilu. Zelenile su se oko njega, otvarale se, a iza njih na gorama plavile se druge na otvorenu obzoru. Brat

je Ambrozije udisao miris bilja u sebe, gazeći po mekoj mahovini, kidao sitne cvjetiće i vezao ih u kiticu. No najednom je stao iznenađen. Vjetar je jako zadunuo, šume se uzdrmale, zahučale iz duboka kao navala vode, a onda je njihova huka polagano jenjavala, dok se samo slatki šapat kao nježni uzdisaj u daljini dizao, a u taj se šapat najednom umiješalo pjevanje ptice, pjevanje najprije tihano, tihano kao bućkanje vala, a zatim jače, čistije, pobjedničko, svečano pjevanje, kakvoga brat Ambrozije nije cijeloga svoga života još nikad čuo. To je pjevanje obuzelo cijelu njegovu dušu, svladalo ga i vuklo ga za sobom u nepoznato, najslađe mu se suze spustiše na oči, morao je pokleknuti, sklopio ruke i podigao svoje oči u visinu. Tada je opazio pticu, gdje se diže polagano uzduhom, prožetim sunčanim zrakama; nije bila veća od slavuja, perje joj nije bilo sjajno, ali su joj oči bile kao jutarnje zvijezde, a iz njih je teklo nešto tako čudovito kao ono veliko, sveto, ozbiljno, a ipak neiskazano slatko, anđeosko pjevanje, što ga je neprestance ulijevala bratu Ambroziju iz gr'oca u uho, kao što se sveto ulje lije iz crkvene posude.

»Bože, to dolazi iz tvoga raja!« bilo je sve, što je brat Ambrozije mogao misliti i osjećati. Za užitak i sreću, koju je osjećao kod te neprekidne pjesme ptice, nije bilo ljudskih riječi.

»Toga nije čulo uho!« uzdahnuo je napokon brat Ambrozije i ustao kao začaran, išao je za pticom, koja je polagano letjela u daleku šumu i neprekidno pjevala. Sunce se dizalo, dizalo, šume čas hučale, čas šaptale, čas šutjele, a ptica je međutim neprestance pjevala i pjevala i pjevala i dizala se po sjeni i suncu, a brat je Ambrozije išao za njom, a srce mu je udaralo bez prestanka od radosti i sreće nad nečuvenom tom pjesmom! Podne je gorjelo, a šume su bile umorne, zadrijemale su u žarkoj vrućini, cvijeće objesilo žedno mirisave glavice, ali je ptica pjevala i pjevala, a brat je Ambrozije išao za njom i za čarobnom njezinom pjesmom. Sunce se spuštalo, cvijeće opet mirisalo jače, vjetrić se digao i zašumio krošnjama drveća, ali je ptica neumorno pjevala dalje, a brat Ambrozije ne mareći ni za sunce ni za cvijeće ni za drveće išao je za pticom. Najednom se nebo zacrvenjelo, sunce je zapalo za daleku goru, koja se ljubičasto žarila, cio je obzor bio sada samo kao blijedo pozlaćeni svod, večernje se rumenilo sjalo u visini, a dijamantna je večernjica iskočila iz bezdane dubine nebesa i razlijevala čisto svoje svijetlo po nadzemnom prostoru i stajala kao srebrni osmijeh nad zamišljenom šumom.

Tada je zašutjela ptica, kao kada pukne žica, izgubila se u sumračju, kao kad ugasne iskra, a brat se Ambrozije osvijesti, kao kada se tko probudi iza sna. Zajecao je za iščezlom pticom,

bilo mu je, kao da mu je sreća života zapala bila u noć. Ogledao se pomalo oko sebe, a onda je rekao ponešto uznemiren: »Kako? Zar se već spušta večer na zemlju? A da li sam ja cio dan tumarao za tim čudesnim ptičjim pjevanjem? A sve sam dnevne dužnosti zanemario!«

S tim prijekorom savjesti pohitao je iz šume i vraćao se kući u samostan.

Kad je izišao iz tame najstarijih stabala, začudio se nemalo, kako se krajište od jutra promijenilo. Vidio je polje i livade, gdje su prije samo hrastovi i bukve svoju sjenu širile, a nedaleko je opazio i selo, premda u blizini samostana nije stajalo prije nikakvo. Protr'o je oči i pomislio časom, da možda sanja. Polagano je koračao naprijed i razmišljao: »Sigurno sam zalutao u šumi idući za onom pticom, koja je prekrasno pjevala,« govorio je sebi, » i tako sam izišao u stranu, koje nijesam još nikad vidio.« Ali su tornjevi crkve samostanske bili tako blizu, vidio je također poznato jezero pred sobom, na kojega obali nikad nije bilo sela, a nije bilo stoga moguće, da bi bio na mjestu, kamo nije prije toga nikad stupio. Osjećao je nekakav čudan, neizvjestan strah. Tko je njegovo oko varao? Došao je sada među kuće sela, a tu ga je čekalo opet novo iznenađenje. Djeca, koja su se veselo igrala, udarila su najednoć pred njim u bijeg kao pred strašilom; neka, ne mogući dosta brzo umaći, skrivala se jedno za drugo i počela od

straha pred njim plakati. Ljudi su istrčavali iz kuća, na njihovim se licima vidjelo iznenađenje, neki su se krstili, a neke su žene odavale znakove straha kao prije ona djeca. Brat je Ambrozije sve gledao udivljeno i upitao konačno jednoga seljaka: »Što me tako gledate? A kako uopće dolazite amo, vi i vaše kuće, polja i vrtovi? Tą ujutru je ovdje jošte bila mlada šuma.«

Seljak se brzo okrenuo od njega sa strahom, te je nastalo opće bježanje. Brat Ambrozije nije više sada znao, što se to čudno s njime događa, pa se požurio sam kao u bijegu prema samostanu, kao da ondje očekuje spas i objašnjenje sve te pometnje. Pozvonio je jako i vratar je odmah otvorio. Ali je to bilo tuđe lice, koje je brat Ambrozije prvi put pred sobom vidio. I taj je čovjek pokazivao čuđenje, ali nije pobjegao, nego je ozbiljno upitao: »Što želiš, gospodine? Jesi li putnik preko mora? Tražiš li kod nas utočište? Kako ti je ime i odakle dolaziš? Govori, da to javim opatu.«

»Svi vi mene ismjehujete?« raspalio se sada brat Ambrozije. »Stranac! Ja sam brat Ambrozije, ja sam ovdje iz kuće, izišao sam ujutru i vraćam se, malo sam se zadržao u šumi. Nego tko si ti i kako amo dolaziš?«

Tada se vratar sažalno nasmiješi i odgovori:

»Ubogi čovječe! Vidim sada, da ti se pamet miješa. Nego uniđi, ovdje nalazi svaki nesretnik prijazan prijem.«

Brat je Ambrozije unišao, ali su mu trnci prošli tijelom: što je samo sve to značilo?

Opazio je, da se i u samome samostanu od jutra mnogo kao čudom izmijenilo. Nove su slikarije pokrivale stijene hodnika, a neki kipovi, koji su još stajali na davnome mjestu, bili su sasvim pocrnjeli. Na nekima su boje silno pocrvenjele, a neki su bili sasvim oštećeni na nogama ili na rukama. Brat Ambrozije nije više ispitivao uzrok tim promjenama, osjećao je samo neki neobjašnjeni strah. Otvorio je brzo vrata odaje, gdje su se braća uvečer sabirala; među njima bio je siguran, da će naći mir. Ali kakva je ovdje brata Ambrozija groza dočekala! Nije poznavao nijedno lice sakupljene braće. Na opatskoj je stolici sjedio ozbiljan, također nepoznati mu starac, a brat mu se Ambrozije u svom strahu bacio k nogama. No nije mogao nijedne riječi izreći. Međutim je bio unišao i vratar i pričao svoj razgovor s tim nepoznatim patnikom. Opat je primio ubogoga redovnika za ruku i ljubazno ga nagovorio. Brat Ambrozije kao da je izgubio svijest.

»Ti nijesi moj opat!« kliknuo je plačući, »gdje je moj opat? Gdje je dobri otac Serapion?«

»Smiri se,« odgovorio je starac. »Opat Serapion spava već davno slatki san smrti!«

Brat Ambrozije zalomi rukama.

»A brat Zeno? A brat Leokad, Filip? Pa Teodor i Hipolit?«

»Mrtvi, mrtvi, davno mrtvi,« svaki put je odgovorio opat, kada je brat Ambrozije napomenuo bilo kojega od svojih drugova.

»Vi me varate, varate!« naricao je brat Ambrozije. »Zar je od jutra ovdje bjesnjela kuga?«

Braća su se začuđeno pogledala, ali jer je brat Ambrozije neprestance vikao, da ga varaju, rekao je napokon opat: »Ubogi čovječe, ne razumijemo to, da se neprestance pozivaš na današnje jutro. No ako te to može možda umiriti, ako ti pokažemo grobove onih, koje si napomenuo, onda pođi sa mnom!«

Brat Ambrozije je šutke pristao. Groblje je samostansko bilo upravo kod jezera. Sada je jasno sjao mjesec na vodu, na stabla, na zgrade, a u natkritom trijemu, koji se protezao uz samo jezero, čitao je brat Ambrozije na nadgrobnim pločama s bolnom tjeskobom sva imena svojih nekadašnjih drugova monaha. Oblile ga suze, tekle su polagano i obilato po njegovu licu. No umirio se i rekao gotovo šapćući opatu: »Ne shvaćam ništa. Ja sam brat Ambrozije. Ovdje sam živio. Jutros sam izišao iz samostana u šumu. Pjevanje ptice, tako slatko, nježno, tiho i sveto kao noć, koja sada sa svojim zvijezdama na nas gleda, mamilo me po šumi, mamilo, mamilo i mamilo... Uvečer sam se vratio i našao sam tu promjenu...«

Šutio je, svi su ga gledali s velikim sažaljenjem, svi su s njime šutjeli, ali je jedan stari

monah počeo ovako govoriti: »Čitao sam slučajno jutros ljetopise našega samostana i ondje sam našao, da je upravo prije stoljeća nestalo neobjašnjenim načinom jednoga od braće, po imenu Ambrozija, izišao je rano ujutro i više se nije nikad vratio kući. Nije ostalo o njem ni traga.«

Svi su se stresli, ali je opat pitao tiho, svečano: »Odgovori nam u ime Božje! Jesi li ti možda sablast onoga izgubljenoga brata?«

Brat se Ambrozije trgne, u glavi mu se zavrti, pogleda oko sebe. Tada opazi sliku svoju u valovima jezera. Bijela mu je kosa padala do pojasa, a bijela mu je brada sezala do koljena. Lice mu je bilo blijedo, oči ugasle, kao u mrtvaca. To je bio on, on, koji je ujutro stajao ovdje kod toga upravo jezera pri jasnom sjaju svoje mladosti — a pod pazuhom je još sada držao onu knjigu, koju je u osvitu dana čitao, prije nego što je izišao iz crkve u šumu. I ne znajući što radi, otvorio je knjigu i pogledao u previnuti list... Ugledao je na njem onaj srebrni prutak, koji se propleo kroz krila naslikanih anđela, a u njem riječi: »— — — i stoljeća ondje prolaze kao na zemlji čas — — —«

Tada je znao sve, tada je odgonetnuo sve! Čuo je riječi svoje sumnje, svoje molitve!... Spustio je knjigu. Dušom je njegovom zaječao odjek one čarobne pjesme rajske ptice. Suze su mu navalile u oči. Cio je svoj život probavio u onom kratkom času u šumi! Stotinu je godina bilo prošlo! I stajao je sam, ostavljen, nepoznat usred stranoga mu već svijeta, pa mu je bilo jasno, da je ona lijepa mladost, puna poleta i sjaja i sreće odletjela, daleko u nepoznato, kao ona čudesna, dražesna ptica, da je odjeknula u prazninu i nijemost, čim je zamuknula ona vesela, nebeska pjesma, koja srce zanosi! I bilo mu je žao, duboko žao onoga, čega više nije bilo!...

»Bože moj,« šapnuo je, »da li je to bila kazna ili milost, što se sa mnom zbilo? A ti, rajska ptico, što si mi ono pjevala? Tvoje me pjevanje povrijedilo — ali hvala za njegov čar!«

Spustio je polagano svoje lice u dlanove i šapćući: »O slatka pjesmo!« ispustio je tihano dušu.

Sahranili su ga uz šaptavo jezero, licem prema šumama, gdje mu je zapjevala bila ptica svoju dražesnu pjesmu.«

Tako se svršilo pričanje starca pustinjaka, a bilo je još dugo tiho, kad je prestao govoriti, jer ni Maeldun ni njegovi drugovi nijesu htjeli da zbune šutnju duboke noći, koja se već digla sa svojim zvijezdama. Voda je samo tiho šaptala oko vrtova, a ptice, koje su se zanijele u san na stablima, katkada su uzdisale ljudskim glasom. Starac je sklopio ruke, pa su svi izmolili s njime kratku molitvu. Onda su mu dirnuti u duši zahvalili za pričanje. Napokon su legli da spavaju pa su slatko drijemali. Ujutru ih sta-

rac opet pogostio, dao im na lađu mnogo hrane, voća i meda, blagoslovio ih i prije nego su otplovili, rekao im je još ovo:

»Nedaleko odavle ima ostrvo, gdje stanuje sama samcata jedna ptica, možda od početka vjekova. Pjeva tako čarobno i dražesno kao ona, o kojoj sam vam jučer pričao. Kao brat Ambrozije mogli biste i vi cio svoj život proživjeti u času, da je slušate. Ali Bog ne će, da svoj život prospavamo, nego da ga proživimo. Zato bež'te od obale onoga ostrva, na kojem ona ptica pjeva. Vi ste upućeni, brat Ambrozije nije bio upućen. A sada plovite s Bogom!« Maeldun je zahvalio starcu za sve, pa su se dali okrijepljeni i dobro raspoloženi na plovidbu.

Plovili su otprilike pô dana, kadno ugledaju pred sobom novo ostrvo, ne previše veliko, ali na oko neobično krasno. Talasalo se od brežuljaka pokrivenih stablima vitkim i visokim, a čiste vode, blistajući se i krećući se, prolazile su zelenilom livada i padale u slapovima padinama bregôva. Cijelo je ostrvo bilo kao da se kupa u blankitnom sjaju, a nad njim se kao zvijezda dizala jedina ptica, koja je pjevala čarobnim načinom. Čim su prvi zvuci njezine pjesme, premda još slabo, doprli do ušiju plovaca, pustili su vesla, zaboravili na jedra, zaboravili na sve, pa su slušali samo onu čarobnu, zamamnu pjesmu, koja je obuzela jednako kao uho i njihove duše. Maeldun, kao i ostali, podlegao je onomu zamamnom

čaru, bio bi kao i oni najradije izišao na obalu i začaran slušao, ali su mu još zvonile u duši riječi staroga pustinjaka. Shvatio je opasnost, koja je prijetila njemu i drugovima. Svladao se, napeo je sve svoje sile, da nadvlada svoju slabost. Zapovjedio je, da prihvate vesla i da bježe od ostrva. Ali su zapovijedi njegove bile uzaludne. Svi su slušali pjesmu, a nitko njega. Taj mu je neposluh podao još više odlučnosti. Uzeo je vosak, kojega mu je stari pustinjak ujutru obilato dao zajedno s medom, i brzo začepio svojim drugovima uši. Bili su kao u snu, nijesu znali, što se zbiva s njima, i dali su mu, da s njima radi bez ikakva znaka vlastite volje. Sada, kad nijesu više čuli pjesme, metnuo je sam sebi na uši ruke, davši im prije još znak da veslaju i naznačivši smjer, kamo da okrenu jedra. Vjetar je duvao srećom jako, a lađa je letjela kao strijela po valovima, koji su poskakivali, i za sat nije se više vidjelo ostrvo. Sada je Maeldun spustio s ušiju ruke i slušao, da li se ipak čuje još pjevanje — bila je tišina; kako se ostrvo gubilo, tako je nestajalo i pjesme ptičje. Uzdahnuo je izduboka, zahvalio Bogu, što su se izvukli iz te zamamne opasnosti, ali nije mogao prigušiti čežnju za zamuklom, prekrasnom, rajskom dražesnom pjesmom... Sada je izvadio svojim drugovima vosak iz ušiju, a ovi su se kao iza sna probuđeni čudili, što se to s njima dogodilo bilo. Vjetar je duvao, a lađa letjela, ali nitko nije progovorio

riječi. Duša je sviju još lutala negdje u onom nepoznatome, gdje je bilo drukčije nego na zemlji, a koje su im zvuci one ptičje pjesme na časak pokazali. — A kada su se pogledali, poznali su po naraslim noktima, kosi i bradama, da je taj časak, u kom su slušali pticu, potrajao otprilike cijelu godinu dana!

Dugo su ih bacali nemirni valovi, dok se napokon njihova lađa opet približila ostrvu. Imalo je osobit izgled, činilo se, da je cijelo od ocijeli, brda su se ondje blistala modrim, neugodnim sjajem, a i trave visoke kao stabla, bile su vidjeti kao ocijelne šipke, a vjetar je duvao i ujao oko njih, a da ih nije pomicao, kao da se rezao o oštricu noža. Sada su čuli plovioci i disanje goleme mahovine, opazili su oganj, gdje liže visoko kao toranj, i vidjeli su sa zgražanjem, da divovi kovači udaraju kod toga ognja na neizmjernom nakovnju po užarenom željezu, iz kojega su vrcale iskre veće nego šaka, cio slap tih ognjenih zvijezda! Udaranje čekića ječalo je kao bijesna bura, i u tom tutnju javio se bučan glas jednoga od divova.

»Da li se već primiču?« upitao je.

»Da, pozor! Šutimo!« odgovorio je drugi.

»A tko to zapravo imade pasti pod naše čekiće?« upitao je treći, koji je gazio mijeh.

»Patuljci iz Erina,« javio se opet prvi. »Plove na nekakvoj školjci.«

Plovioci su se naši tresli cijelim tijelom. No Maeldun se brzo prenuo i dao zapovijedi.

»Veslajmo brzo, brzo natrag,« rekao je protiv volje gotovo šapćući, premda se njegove riječi, da ih je glasno izrekao, ne bi mogle još čuti na ostrvo. »Veslajmo natrag, ali ne okrećimo leđa, plovimo krmom naprijed, da divovi ne opaze, da uzmičemo!«

Momčad ga je njegova odmah poslušala, okrenula vesla, ali ne lađu, i ta je letjela krmom naprijed tako brzo, koliko su veslačima dotjecale sile, sile do krajnjih granica napete.

»Da li su dosta blizu obale?« zaučao je opet kao grom div, koji je bio prvi progovorio.

»Čini mi se, da stoje,« odgovorio je drugi zaslanjujući sebi rukom oči. »Gotovo bih rekao, da uzmiču, ali je lađa njihova okrenuta prednjim krajem prema nama.«

Časom nije govorio nitko ni na lađi ni na ostrvu, a korablja je letjela kao ptica odmičući sve više od obale, dok nije napokon kovač orijaš opet upitao:

»Što se događa na moru?«

»Sada je već sigurno, da bježe!« kliknuo je drugi, »jer su mnogo dalje nego što su bili čas prije!«

Tada se ražestio prvi div, kliještima je pograbio užareno željezo u ognju, golem komad kao pećinu, poletio k samoj obali i s poklikom divljim i bučnim, da se ploviocima naježila kosa na

glavi, bacio onu masu žarku i iskričavu za lađom. Bilo je, kao da je proletjelo uzduhom krvavo sunce, pa je nedaleko prednjega kraja lađe pala ta goruća pećina u more.

Zasiktalo je to kao sto tisuća zmija, voda se digla kipeći i strašno šumeći, para je obuzela more i nebo, a plovioci, blijedi kao mrtvaci, sjedili su čas nepomično, okrenuti u stup. Ali su se brzo osokolili, pograbili opet vesla i letjeli kao lastavica u široko more, tako brzo, da je već daleko iza njih ležalo ostrvo, kada su se pare razišle, a tutanj čekićâ i grom glasova tih divova čuo se samo izdaleka kao bura, koja se smiruje. Uzdahnuli su izduboka. Bili su spašeni.

Pustili su sada lađi da polagano plovi, zadovoljni, što ih vjetar goni protivnim smjerom od onoga, gdje su oni strašni kovači divovi kao vjetar disali i kao grom udarali. Neka potajna struja zahvatila je za kratko vrijeme korablju, a zamalo vidjeli su se plovioci na prečudnom moru. Nijedan kristal nije mogao biti providniji i čišći, kroz zelenu se vodu vidjelo do na dno, duboko, duboko, i tamo su raspoznavali svaku školjku, svako zrnce sjajnoga pijeska. Nikakva riba nije ondje plivala, nikakva neman nije narušivala sklad zelene boje i zlatnoga sjaja sunca, što je padalo na žuti pijesak i što se ondje sjalo duginom igrom u svih sedam boja. I tako su putovali cio dan i cijelu noć i nijesu se mogli dosta nadiviti ljepoti onih tihih voda. U noći je sjao

Div baca užareno željezo za lađom

svijetli mjesec u providne valove, a dno, po danu žuto, bilo je sada kao od najčistijega, laštenoga srebra, kojega su bijeli traci čarno prosjajivali vodu.

No pred jutro je to krasno more gubilo svoju čudesnu providnost, pa što su dalje plovili, to je bilo više nalik na maglu, premda je nad njima gorjelo jutarnje rumenilo, pa je uzduh ostajao sasvim bez para i oblačića. Napokon im se činilo, da ne plove po vodi, nego po površini ljetnih oblaka, pa ih je obuzeo strah, da ne će njihova lada svojom težinom prekinuti te oblake i propasti nekamo u tajne dubine te se razbiti. Ali je lađa plovila sigurno dalje, pa kada se diglo sunce u punoj ljepoti, postao je taj oblak mora providan kao staklo, i sada su opazili dolje pod sobom ono najdivnije, što im se cijelim putem pokazalo, a bilo je to dražesno kao bajka! Vidjeli su dolje pod bistrom, prije na oblak nalik vodom, neiskazano čarovit kraj. Tako modre gore nijesu nikad vidjeli, tako rascvalih vrtova nijesu nikad slutili da ima! Mramorne se kuće sjale među silnim stablima, pokritim srebrnim cvjetovima, a iz dubokih su izvora odzvanjali slatki glasovi kao pjesme slavuja, zlatnim su se uzduhom vukli bijeli oblaci, na kojima su kao na konjima nadčovječno lijepi ljudi, muževi i žene, jahali, po livadama ukrašenim prekrasnim cvijećem pasla su stada krilatih konja bijelih kao mlijeko, obasjanih jutarnjim rumenilom.

Neiskazana čežnja, da zavazda borave u tom kraju, obuzela ih, pa su se htjeli strmoglavce dolje bacati — ali neshvatljiva li čuda! Voda je pod njima uzmicala, čim su je se htjeli dotaći, mutila se i postajala neprovidnom, a nešto kao silan vjetar bacalo ih natrag na palubu! Kada su ondje opet na noge stali i s lađe gledali, vraćala se vodi providnost, igrala je opet svijetlim valovima oko korablje i pokazivala im opet divni kraj, za kojim su čeznuli s plačem. Gledali su opet dolje one blažene lugove i gle, što su sada ondje vidjeli! Čovjeka, gdje bježi pred groznom nemani! Nakaza je ta bila tamna kao noć i sipala je na nozdrve oganj i otrove. Spremala se na veliki skok, da čovjeka proguta, ali je predaleko skočila. Čovjek je stajao na rubu duboka, vrtoglavo duboka ponora, a neman preskočivši ga našla se na dnu te dubine. Ali je bila mirna, jer se nije udavila, sjedila je dolje i otvorila grozne svoje ralje, jer je vidjela, da se čovjek od straha svalio, pa da se spustio s ruba propasti, bio bi sletio dolje, da se nije uhvatio za malo stabalce, što je izraslo iz strme padine, koja je sačinjavala njezinu stijenu. Visio je tako u uzduhu upravo nad otvorenim raljama grozne nemani, koja je očekivala njegov konačni pad. Maeldun i njegovi drugovi gledali su sa strahom i sućuti uboga čovjeka, pad je njegov bio to sigurniji, jer su pritrčala dva miša, jedan crn, drugi bijeli, koji su počeli revno glodati jedini, i to slabi korijen,

kojim se tanko stabalce, sav spas toga čovjeka, držalo za pećinu. Ali kakovo je bilo sada njihovo iznenađenje, kada su opazili, da je taj čovjek zaboravio najednom svaku opasnost i grozotu i da je hvatao ustima sitne kapljice meda, koji je polagano kapao s cvjetova, kojima je bila pokrita jedna grana stabalca. Nije mario ni za miševe, što su glodali korijen, pa se činilo, da je zaboravio i na neman, koja dolje pod njim vreba, nije imao ni vida ni osjetila, nego za taj med, što je kapao, pa nije ni gore pogledao u svojoj gorljivosti prema pojavi prekrasnoj i ozbiljnoj, koja se pojavila na rubu ponora te mu pružala svijetlu ruku i pozivala ga čarnim, tajanstvenim glasom pružajući mu svoju pomoć.

»Taj čovjek nije vrijedan svoga spasa!« kriknuo je razljućen jedan od drugova Maeldunovih.

»To je luđak, taj nema pameti!« kliknuli su njegovi drugovi. Uto zareve neman na dnu tako strahovito, da su se svi bacili na lice, jer se njihova lađa ozbiljno tresla, kao da se htjela rasuti, pa su se već svi vidjeli u raljama te nemani.

Kada su se osvijestili, bio se ideal dražesnoga kraja i strašnoga prizora rasplinuo u ništa, nestalo ga kao sna, more nije bilo više providno, imalo je svoj običajni izgled, a lađa je mirno plovila vodom. — Šutjeli su dugo, ali su onda razmišljali o onom, što su vidjeli i što se dogođalo pred njihovim očima, i taj prizor sa zmajem i čovjekom napunjao ih je udivljenjem i ostao

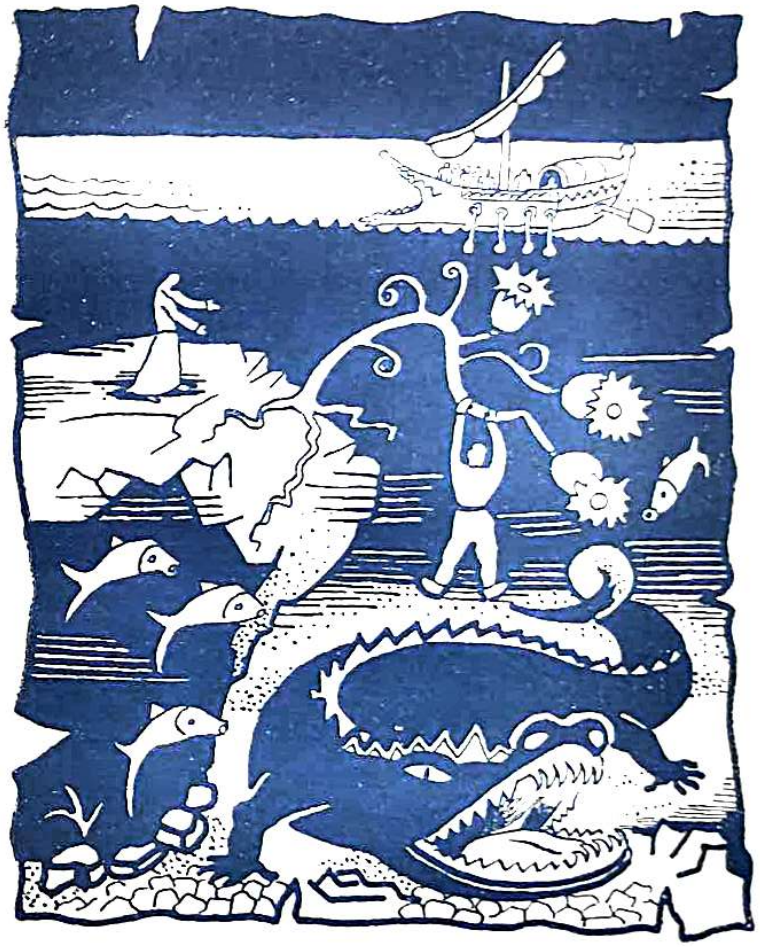

Visio je nad otvorenim raljama nemani

im zagonetkom. Ali je Maeldun zamišljeno govorio:

»Čini mi se, da razumijem ono, što se vama čini zagonetkom. Nijesmo li mi svi takovi luđaci, takovi budale, kao što onaj čovjek, koji visi nad ponorom, nad raljama avetne nemani, koja ga hoće da proguta? Samo dobro o tom razmislite. Ona neman je Smrt, nježno slabo ono stablo, za koje se čovjek grčevito držao, da ne spadne u grozne ralje zmajeve, to je Život zemaljski. Crni i bijeli miš, to su noć i dan, ti neprestano naizmjence glođu korijenje našega života. Onaj med, što kaplje, to je zemaljski užitak i korist, zbog koje zaboravljamo sve opasnosti smrti, pa i ne slušamo glasa, što nam dolazi s visine, a koji govori o našem spasu, ne marimo za ruku, koja se s nebesa nama u pomoć spušta!... Dakle, dragi moji, da li vam se taj luđak još čini tako osobitim ludovom i glupanom kao čas prije?«

»Kako istinski govoriš i kako valjano tumačiš!« odgovorili su Maeldunu njegovi drugovi i sada su se svi zamislili. A lađa je njihova plovila mirno dalje svojim putem, kao što svijet ide dalje ne obzirući se na naše razmišljanje, na našu mudrost ili našu ludost.

Ostrvo, kojemu su potom priplovili, bilo je jedno od najljepših, što su ih ugledali. Izgledalo je kao bašća u punom cvijetu, a ujedno puno prekrasnih zrelih plodova i vanredno mirisnih. Vidjeli su i sjajnu palaču od bijeloga mramora, vitki stupovi njezini držali su krov, koji se sjao od dragoga kamenja, a zlatokrili su golubovi oblijetali oko kuće i drveća. Ljudi, što su šetali u perivoju, muškarci i žene, bili su neobično lijepi i svi odjeveni u najskupocjenija odijela. Na konju bijelom kao kreda, okovanom srebrom, prispjela je žena zlatokosa u grimiznom plaštu, s krunom od dijamanta i rubina na glavi glavi, te je pozdravila Maelduna i njegove drugove srdačno kao prijatelje. Pozvala ih je u palaču, gdje su bili odmah sjajno pogošćeni, a onda im je rekla:

»Ja sam kraljica ovoga ostrva, gdje vlada vječno proljeće. Mi ne poznajemo ni posla ni bolesti ni tuge ni plača. Ostanite ovdje, pa ne ćete ni za jedan sat biti stariji.«

Bili su kao očarani od svega, što su vidjeli, kao opojeni od svega, što su čuli, pa su ostali tri puna mjeseca besposleni, odmarajući se, uživajući. No tada im je počelo bivati teško, pa nijesu sanjali ni o čem nego o svojoj domaji, stali su se buniti protiv Maelduna te su tražili, da ih vodi natrag, a ne će li, da će otići bez njega. Maeldun, kao da se prenuo od nekoga stanja začaranosti, reče:

»I meni je ovdje teško, pa me je stid toga lijenog i besmislenog života. No kraljica će i njezini podanici pokušati da spriječe naš odlazak, pobjegnimo stoga tajno.«

I jednoć u noći, kad je mjesec jasno sjao, ukrali su se iz raskošnog dvora, brzo potisli lađu u vodu i otisnuli se od obale. Nijesu bili daleko, kad su začuli veliko naricanje na obali. Kraljica i njezino dvoranstvo stajali su ondje i svi su jadikujući molili Maelduna, da se vrati. Ali je naprotiv njegova momčad molila, da se ne obazire na naricanje ostrvljana i da vrši svoju dužnost. Maeldun nije znao, na što da se riješi. Tada nešto sine uzduhom kao srebrna zvijezda, a Maeldun nehotice posegne za tim predmetom.

Bilo je to klupko srebrnih niti, i tek što se to taknulo njegova dlana, bilo je u njem kao priraslo, a krâj niti je držala kraljica, koja je bila sama bacila klupko za Maeldunom, čvrsto u ruci, pa je sada na toj slaboj niti privukla cijelu onu lađu, koja je uzmicala, natrag na obalu, pa su tako bili opet Maeldun i njegovi plovioci i protiv svoje volje na ostrvu. Proživjeli su ondje opet tri mjeseca i pobjegli onda opet potajno s obale, i opet je kraljica bacila za njima klupko i opet je nehotice pružio Maeldun za njim ruku, i opet ih je kraljica privukla s lađom k obali. Tada su bili svi kao očajni, mrzili su na slast i nerad, ono vječno proljeće činilo im se grozotom, pa bi se radije na moru ili kod kuće među svojima borili sa snježnom mećavom i burom. Napokon su ponovno pobjegli, pa kad su bili na moru, dalje nego što su dosad stigli kod svoga bijega, ugledali su opet kraljicu, kako baca klupko za lađom. No Maeldun nije tada stajao na krmi, jer je čuo, kako su mu plovioci prebacili slabost, kako su rogoborili, da ne umije pružiti ruku za srebrnim klupkom, kada se miče. Sio je na njegovo mjesto drugi muž, mrk i neprijazan, ka krmilu. No čim je kraljičino klupko uzduhom sinulo, nasmijehnuo se taj neprijaznik i pružio ruku čarom obuzet, kao prije što je učinio Maeldun dva puta, pa je kraljica slatko pjevajući počela opet korablju vući k obalama svojim za onu slabu, srebrnu nit. Tada su plovioci udarili pjevati dugu, žalosnu pjesmu kao kod pogreba i lomili rukama. No jedan od njih, po imenu Dyuran, pristupi odlučno ka krmilaru, u čijem je dlanu klupko kao priraslo bilo, izvuče mač i jednim mahom odsiječe mu ruku, koja je zajedno s klupkom pala u more.

»Bolje je,« reče, »da živiš dalje s jednom rukom nego da nas i sebe vodiš u propast.«

Krmilar je poklimao glavom, da to odobrava, plovioci su punom snagom veslali, a sada je lađa letjela u mjesečnu noć kao ptica, tako da je nestajalo ostrva u daljini, odakle se čulo silno naricanje kraljice i njezina dvoranstva. No uskoro su se izgubili ti zvuci u tišinu tako, kao i obris obalâ, što je zapao u bijelom sjaju mjeseca, koji je bio nalik na laku maglu, koja se poput snijega blista.

Za nekoliko dana, kada su se osjećali već umorni od dugotrajne plovidbe, ukazalo im se opet veliko ostrvo u daljini, sasvim obraslo šumom i gorovito. Pristali su i hodili po šumi, gdje je raslo mnogo šumsko voće, veoma slasno, kojim su se osvježili, tako te su došli opet potpuno do nove svježine. Kada je šuma postala rjeđa, izišli su u široku kotlinu okruženu visokim gorama, a u krilu joj je drijemalo jezero providno i čisto kao kristal. Sjeli su u meku travu i počivali u mirnom razgovoru. Dan je bio sunčan, a nebo vedro i modro bez oblačka.

Ali je najednom potamnjelo sunce, nešto se kao golemi oblak, crn i strahovit, pokazalo na nebu, a plovioci su se dosta preplašili videći, da je to golema ptica. Mahanje je njezinih krila prouzrokovalo jaki vjetar, sva se šuma tresla, a ptica se spustila na vrhunac jedne od gorâ. Ondje je časak počivala, a onda sletjela dolje k jezeru. Cijela je dolina bila pod sjenom njezinih krila. Maeldun i njegovi drugovi sakrili su se pod stabla i drhtali za svoj život. Gledali su s najvećim strahom pticu. Ali se ta nije gotovo ni gibala. Držala je u pandžama granu nepoznatoga drveta, ali je ta grana bila jaka i dugačka kao bukva, a među lišćem se njezinim crvenjelo svuda nekakvo voće, kojega je miris bio tako jak i ugodan, da je napokon izmamio Maelduna i one ostale iz njihova zakloništa, jer je mirno držanje toga orijaša-ptice probudilo u njima po-

Orijaška ptica držala je u pandžama granu

vjerenje. Sada su gledali pticu radoznalo i već bez svakoga straha, jer, premda ih je jamačno dobro vidjela, nije marila za njih, i stoga su postali smioniji, primaknuli su joj se sasvim blizu i mirno su je ogledavali. Vidjeli su sada, da je bila stara i operušana, slaba i umorna. Počela je sada polagano sa sebe čupati pera i razbacivati ih, pa kad je bila već gotovo sasvim operušana, dala se na voće one goleme grane, koju je donijela sebi na ostrvo Bog znade, iz kojega začaranoga i nepoznatoga kraja. Sok toga voća, kada ga je kljucala svojim kljunom, prskao je u jezero, a mnogi je plod također onamo pao, dok nije voda malo pomalo počela dobivati crvenu boju. Tada je ptica bacala još više raskidanih plodova u valove, da je cijelo jezero planulo kao od večernjega rumenila. Zatim je ptica zaplivala u kupelj, plivala pod vodu, izronila i opet zaronila, dok napokon nije opet sjela na obalu jezera. Međutim je došla noć, zastrla sve u tminu, a plovioci su također napokon zaspali, kao i ona orijaška ptica. Probudili su se, kad je izišlo sunce i u čudu su gledali pticu: potpuno se podmladila. Oči su joj se sjale kao zvijezde, nova su joj pera narasla, sjajna kao od zlata, a krila su joj bila pružljiva, puna snage, udarala je njima, zapjevala glasom snažnim kao grom, ali skladno kao šum velikih voda, poletjela visoko prema suncu, izgledala je kao zlatan oblak i onda je iščezla u blankitu smjerom prema istoku.

Drveće blizu jezera, koje je bila poprskala mašući krilima, kada se kupala, kao da je dobilo nove sokove, a oko jezera je bilo, kao da je priletjelo novo proljeće. Čudili su se svi tomu, što su vidjeli, pa je Maeldun rekao:

»Ptica se podmladila u tim vodama! Kako bi bilo, da se i mi u njima okupamo?«

»Toga se čuvajmo!« kliknuli su svi do jednoga.

»Kupala se u tim vodama ptica, dobila novu mladost, no nije li u njima ostavila otrov starosti i svojih bolesti?« I preplašeni od te misli polete u šumu. Maeldun pak kao čarom primamljen zbacio je, a da nije znao kako, svoju odjeću i skočio u jezero. Zaronio je neko tri puta, onda je izišao, opet su obukao i pohitio za svojim drugovima. Stigao ih je kod same lađe, vikali su mu izdaleka:

»Nesretniče, što si to učinio? Blijed si i slab! Stekao si tom čarobnom kupelji starost i bolesti! Ta jedva se vučeš!«

Maeldun je bio uistinu blijed kao smrt i veoma umoran i pao na palubu onesviješten. Stali su od straha veslati te su bježali od ostrva, koje im se izgubilo s vida za nekoliko sati. No međutim se Maeldun oporavio, pa su ga sada u čudu gledali, bio je svjež kao nikad prije, ljepši, jači, nešto kao proljeće disalo je iz njega, a oči su mu igrale kao zvijezde. Kosa mu je za kratko vrijeme narasla za polovicu duža.

»Natrag! Natrag k ostrvu!« klicali su sada svi oduševljeno. »Kupajmo se u onoj vodi preporođenja!«

Plovili su opet onim smjerom, odakle su nedavno bježali, ali je njihovo traženje bilo uzaludno puna tri dana, pa su govorili tužno, da se dobra zgoda jednoć propuštena više nikad ne vraća. No Maeldun je cio svoj život kasnije ostao uistinu mlad, do kasnoga vijeka, što ga je doživio, nije izgubio zubi, nije imao nabora, a nije mu posijedjela nijedna vlas. Nije bolovao i živio je bez bolesti, sve dok nije legao na posljednji san.

»Bez odvažnosti nema pobjede,« govorili su plovioci među sobom, kada su uzalud tražili ostrvo s tajanstvenim jezerom i gledali sjajan izgled svoga vođe. I plovili su dalje, kamo su ih more i vjetar nosili.

Plovili su i plovili, dugo i dugo i očajno mislili, da možda uopće ne će nikad više ugledati obale. Tada ih najednoć jednoga dana trgne neviđeni prizor: iz dubine mora lizali su veliki plamenovi, crveni i neprovidni, tvoreći nešto kao bedem, pa kad su stigli blizu, vidjeli su, da su u tom bedemu bila velika otvorena vrata, kroz koja su mogli udobno gledati ostrvo, koje je ležalo usred onoga ognja, što je plamtio. Bilo je predivno, ljerova su stabla ondje cvala, palme se ljuljale, bistre su vode ondje izvirale, ptice su ondje slatko pjevale, a po blagoslovenim onim

njivama šetali su ljudi, kakvih nijesu nikada vidjeli, imali su oko sebe sjajni trak kao svetitelji na obrazima, a anđeoski se mir pokazivao u njihovim očima, više su lebdjeli nego koračali ne dotičući se gotovo zemlje pod nogama. Vidjelo se, da su to savršeni stvorovi, od Boga ljubljeni, osmijesi su njihovi bili rajski sretni i jedan je pogled na njih pokazivao, da su to blaženici. Došli su do svoje sreće kroz one plamenove i zacijelo kroz mnogu tešku kušnju, jer tako se smijati umio je samo onaj, koji je trpio i u patnji pobijedio. Gledali su plovioci na ona otvorena vrata sjene blaženih, ali premda ih je onamo vuklo njihovo srce i gonila čežnja, nije bilo moguće primaći se bliže ognjenu bedemu, a na prolaz kroz ona vrata u plamenima nije bilo ni pomisliti. Osjećali su, kako su bili nevrijedni, spustili su glave na prsa, a Maeldun je tiho rekao: »Ti sretnici imadu vječno proljeće u duši. Napili su se vode, poslije koje nema više žeđe. Što je prema tomu pomlađenje moga tijela? Kakvu vrijednost imade ono? Prema takvomu blaženstvu nikakvu! To ne ćemo postići nikakvom čarobnom kupelji, samo borbom duše, svladavanjem svojih strasti i velikom ljubavi, koju od nas traži Bog.«

I tiho, tiho plovili su dalje od ostrva blaženih, koje je ožareno ognjenim bedemom svijetlilo daleko u noć, dok nije napokon iščezlo, kao kada zvijezda zapadne.

Nije od njega ostalo drugo nego čežnja i sveto štovanje u grudima plovilaca, koji su odmicali dalje.

Poslije duge plovidbe vidjeli su iz daljine nešto, što se miče na valovima, činilo se, da je to velika ptica, no kad su doplovili bliže, vidjeli su, da je to lik žene u dugoj haljini, bijeloj kao iz morske pjene, lomila je rukama i mahala im, da dođu bliže, kao da moli pomoć. Vidjeli su sada, da kleči na tvrdoj pećini, koja malo tek iz vode proviruje, a razabrali su i njezino lice. Bilo je doduše lijepo, ali strašno, probuđivalo je grozu kao lice odbačenoga anđela, činilo se, da se na onom čelu nalazi pečat prokletstva.

»To je sâm đavao u obliku žene,« kliknuli su i obuzeti strahom htjeli da dalje veslaju, ali je glas te nesretne žene bio tako tužan, da je Maeldun zapovjedio: »Plovimo bliže! Ako je to đavao na onoj pećini, neka nas čuva Bog, a bila bi grehota, da pobjegnemo iz pukoga straha, kada možda možemo nekomu pružiti pomoć.«

Dali su se nagovoriti, i lađa se uskoro primakla k pećini, na kojoj je ona žena klečala. Kada su je sada pogledali, ustala je. Bila je visoka i tužna na smrt, suze su joj bez prestanka tekle po licu, pa je sada počela govoriti.

»Hvala ti,« rekla je Maeldunu. »Stoljeća ovdje trpim, trpim po pravednosti Božjoj, u kajanju očekujući svoj spas. Ali se malo kada pojavi u ovoj pustinji vodenoj ljudsko biće, a tko me i

Žena u dugoj bijeloj haljini klečala je na pećini

ugleda, izdaleka bježi! Mojim molbama, da me sasluša, nije dosad nitko udovoljio nego ti, o Maeldune! Bog ti to naplatio!«

»Tko si i što mogu ja ili tko drugi da učinim za tvoj spas?« upita Maeldun.

»Čuj bolnu priču o Lirovoj djeci,« odgovori, »čuj od početka do kraja tu žalosnu zgodu!«

Vjetar nije duvao, valovi kao da su drijemali. Bila je tišina, a žena na pećini počela je pričati:

»Na Erinu, očinskom ostrvu, u krajištu duboko šumovitu, zelenu, koje leži među morem i gorama, gdje snatreno i tiho prolaze magloviti dani u miru i zadovoljstvu, živio je Lir, junak moćan i slavan tako, da su ga htjeli izabrati za kralja cijeloga ostrva. Ali se dogodilo drukčije, izabrali su jednako junačnoga, ali starijega junaka Dergu, a Lir doznavši to pokorio se izboru i ostao mirno u svom krasnom, tihom kraju, u starom velikom dvorcu, gdje se dvadeset dvorana dizalo, velikih kao duboke spilje. Kralj Derga, koji je Lira veoma ljubio i želio, da s njime dođe u rodbinstvo, pozvao ga je k sebi poslije svoga krunisanja, pa kada je Lir došao, rekao mu je iskreno: »Imadem dvije kćeri, krasne kao liljan, neka jedna od njih postane ženom tvojom. Izaberi sam svoju nevjestu.« Vidio je Lir obje djevojke pa je rekao kralju: »Jednako su lijepe i, čini se, jednako plemenite. Stoga daj mi za ženu stariju kćer.« Kralj Derga odgovori: »To je Alila, bio s njome sretan.« I Lir je vodio svoju

ženu u veliki dvorac, u svoj kraj šumoviti, tihi i snatreni, gdje je s njome sretno živio. Ali mlađa kći kralja Derge, Ajiva, znaj, o Maeldune, to sam ja, koja sada s tobom govorim, ja nesretna i od Boga osuđena!

Zašto trpim — odmah ćeš čuti. Činilo mi se u mojoj mračnoj duši, da mi je krivo učinio Lir izabravši moju sestru, činilo mi se, da me je time uvrijedio, pa sam planula tajnom mržnjom. Mrzila sam stoga u nepravednosti i na svoju sestru. Ali nitko nije slutio o mojem tamnom grijehu, koji me je po vremenu bacio u zločinstvo, jer sam šutjela kao kamen.

Prolazile su godine. Sestra je moja imala četvoro djece: kćer i sina. Finola se zvala njezina kći, a bila je tako lijepa, da su o njoj, o djetetu, pjevali pjesme. Zavidjela sam svojoj sestri još više njezinu sreću, no tada se dogodila najednom u Lirovu domu velika nesreća: umrla mu žena. Bio je od bola napola lud, a tako i moj otac i cio njegov dvor. Sabrani kod njezina pogreba junaci zabugarili su s tri velika poklika žalosti nad njom. To je ganulo i moje srce i nestalo je moje mržnje, pa kada je prošla velika korota i kad je otac moj rekao Liru: »Djeca tvoja ne mogu živjeti bez matere, a ipak se bojim maćehe! Uzmi stoga za ženu drugu moju kćer, Ajivu, bit će im kao prava mati« — i kad je Lir pristao i mene za ženu zaprosio — tada sam pristala i pošla s njim u onaj stari dvorac u onom snatri-

vom kraju, tihom, u duboke šume i obrekla, da ću svoju dužnost izvršiti, kako su to otac moj i Lir, sada moj muž, od mene očekivali.

Smijem kazati, da sam Lirovu djecu počela nježno ljubiti.

Bila su tako lijepa, dobra i privržena, vraćala su mi moju ljubav još nježnijom ljubavi, bilo je to jedino doba sreće moga života na zemlji. Lir je bio cijelom dušom odan svojoj djeci, a otac ih je moj obožavao, te svoje unuke, često se dovezao u Ši-Finnahu, u naš dvorac, a često je zvao mene s njima k sebi, i boravak naš kod njega bio je onda samo veselje i same zabave... Nažalost, tri puta nažalost, što je tamno zlo u mojoj duši kao proklijalo sjeme drijemalo te se podiglo na novu mržnju, i to protiv djece, koju je bila moja dužnost ljubiti. Videći onu neizmjernu ljubav Lirovu i kralja Derge prema njima, postala sam nemirna. Počelo je to u meni vreti, ljubomorno sam govorila sebi: »Ova su djeca idoli svakoga, tko ih vidi; otac moj, koji je prije mene obožavao, jedva me i gleda kraj njih, a tako i Lir! Nijesam nikomu ništa, samo su ona, ona sve!« I moja se ljubav prema njima uskoro promijenila u neprijaznost, zatim u zavist i napokon u mržnju! Mrzila sam na njih vatreno, a zla ta strast je u meni to opasnije rasla, što sam je više u sebi tajila i krila. Digla se napokon do tolikoga stepena, da sam odlučila pogubiti djecu svoje sestre!... I napokon sam zlu i vječno prokletu izdaju na njoj izvršila... Sramota mi je i bol o njoj sada govoriti, ali znaj, o Maeldune, sav moj zločin, pa slušaj dakle, što sam okrutno počinila!...

Jednoga sam jutra rekla svomu mužu:

»Poći ću s djecom k svome ocu; dugo ga nijesam vidjela, kralja Dergu, pa ga želim vidjeti.«

Išla sam s djecom po dubokim šumama sama, jer sam lukavo odaslala muževe, koji su nas pratili, i u najdubljoj sam dubravi izvadila nož i htjela njime djecu zaklati... Ali mi snage nije dotjecalo, pa kad je Finola uprla na me svoje krasne, vedre oči začudivši se, što to namjeravam raditi, pa upitala, kakvu to šalu pravim, tad sam pustila nož i potjerala prisilno se smijući bijele volove pozlaćenih rogova, koji su naša lijepa kola mirno vukli kroz šume. Izvezli smo se iz šume i bili upravo kod jezera Darvre. Smijalo se glasno šumom svojih valova, što su udarali o pećine, a djeca su veselo pljeskala rukama i slala cjelove gomili uzbujale vode. Znala sam, da će se muževi, koji nas prate, za koji čas vratiti, nijesam imala mnogo vremena, ako sam htjela ipak izvesti svoju zlu namisao.

»Sada ili nikada,« ječalo je muklo onc u meni. Poznavala sam mnogo čarolija. Nijesam dugo premišljala. Izvadila sam ispod svoga odijela čarobni štap, promrmljala strašno proklinjanje. Onda sam rekla djeci: »Siđite, kupajte se u bistroj vodi!« A djeca su me s radošću poslu-

šala. Tek što su stajala do koljena u vodi, ošinula sam ih, jedno za drugim, svojim čarobnim štapom, i u trenu su se promijenila u četiri prekrasna kao snijeg bijela labuda.

»U svom ste elementu, sada živite s pticama, koje gaču,« kliknula sam, »uzaludno će biti naricanje onih, koji su vas ljubili tako preko mjere! Nitko vas ne će osloboditi, jer sam vašu sudbinu zapečatila jakim zaklinjanjem, koliko je i sudbina sama!«

Zaplakali su žalosno, a onaj labud, koji je nekoć bio Finola, počeo je govoriti:

»Zao si izvršila čin i crno si izdajstvo počinila na nama,« jadikovalo je dijete. »Ali se ne mogu odreći nade! Bit će ljubav drugih jača nego tvoja mržnja!«

Glas je njezin došao u moje srce, pa sam skrila svoje lice u svoje odijelo; tada je Finola upitala ovako:

»Kaži, maćeho, kako će dugo trajati tvoja čarolija? Kada će nam se opet vratiti naša ljudska podoba?«

»Bolje bi bilo, da nijesi pitala,« odgovorila sam, »jer će ti moja obavijest biti rđava utjeha! Trista ćete godina biti ovdje na jezeru Darvri, oko kojega hrašće šumi, trista ćete godina poslije toga biti sjeverno na moru između Erina i Albana, trista godina napokon na zapadnom moru kod ostrva Glora! Ljudski će vam se lik vratiti, kada dođe na Erin, vaše rodno ostrvo, sveti muž, imenom Patrik, kada donese nov, čist nauk u naš rodni kraj, kada uščujete pjevanje kovne ptice, koju će nazivati zvonom, glas kršćanske molitve. Ni svojom moći ni moći mojom ni drugom moći ne možete biti spaseni, dok se to ne ispuni!«

Zajecali su prežalosno, tako da se ganulo i moje srce od žalosti, pa sam im ovako rekla:

»Ne mogući vam ničim olakšati, dat ću vam bar tu utjehu, da ćete vazda govoriti svojim slatkim jezikom materinskim, glasom ljudskim! A bit ćete sposobni pjevati pjesme dražesne, žalosne, čarovite, krasnije od sve glazbe svijeta, koje će umiriti svakoga, tko vas uščuje. I ljudski će vam se razum ostaviti . . .!«

Zaplakali su tiho svojim dječjim plačem, a ja nesretna, prokleta bježala sam ostavivši na uzljuljanoj vodi modroga jezera u društvu zamišljenih dubova nesretnu djecu Lirovu!

Nijesam znala, kamo da se okrenem, nijesam znala, što da počnem. Koračaji su me moji nosili u očinsku kuću. Čim me je ugledao kralj Derga, upitao je:

»Gdje su djeca Lirova?«

Smrtno sam problijedjela, osjećala sam to. Potrajalo je dugo, dok sam mogla progovoriti:

»Lir nije htio pustiti djece k tebi,« rekla sam napokon. »Ne vjeruje tebi, misli, da bi mogao biti opasan njegovoj djeci.«

Besmislene su me te riječi izdale. Otac je slutio, da se nešto grozno dogodilo, i poslao odmah tajne svoje poslanike u Ši-Finahu s porukom, da mu Lir pošalje svoju djecu.

»Zar nijesu došla s mojom ženom?« upitao je prestravljeni Lir i pošao odmah na put kralju Dergi s velikom pratnjom.

Kad su stigli k jezeru Darvra, opazili su ondje četiri prekrasna labuda, od kojih je jedan, Finola, zajecao slatkim glasom:

»O tužni dane, o tužni sate! Sada će se započeti duga žalost moga oca!«

Iznenađen je stao Lir i kliknuo:

»Zaklinjem te, da mi kažeš, o ptico, što je to, da govoriš ljudskim glasom!«

Tada su zajecala ona četiri labuda žalosno, pa je Finola rekla:

»Moj dragi oče, tvoja smo nesretna djeca! Mržnja naše maćehe prouzrokovala je zlu onu čaroliju, koja je tebi otela nas i tebe nama!«

Kad su Lir i njegovi ljudi to čuli, tri puta su redom povikali žalosno i bolno naričući. Lir je zaplakao i upitao:

»A nije li moguće vratiti vam ljudsko lice opet?«

»Nije moguće to učiniti,« odgovori Finola. »Na trista smo godina ukleti ovdje na ovom jezeru, na trista godina na moru sjeverno između Erina i Albana, na trista godina na moru zapadnom. Lik će nam biti ljudski vraćen, kad Patrik donese čist nauk na ovu obalu, i kad uščujemo prvi put kršćansku zvonjavu zvona.«

Opet su Lir i njegovi drugovi tri puta silno poviknuli od žalosti:

»Pođite sa mnom barem kući,« zaplakao je Lir.

»Mi ne možemo iz ove vode,« zajecala je Finola za odgovor.

»Ali ostani ti ovdje, oče, barem ovu noć. Zapjevat ćemo ti tako slatko, čarobno, da te mine žalost.«

Lir i njegovi drugovi sjeli su s plačem na obalu, a labudovi su počeli tiho, čarovito i tako dražesno slatko pjevati, da uljuljaju Lira i njegove ljude u miran, krasan san.

Ujutru se probudio Lir, rekao svojoj djeci »Zbogom« i požurio se kralju Dergi, da potraži ondje svoju ženu.

Pred licem moga oca prebacivao mi je moj zločin, a ja nijesam mogla nego šutjeti i šutke priznati. Lir me je gnjevno gledao, ali se otac moj razbjesnio, uhvatio me za kosu i grozno proklinjajući bacio me divskom svojom snagom u uzduh. Vjetrovi su me pograbili i vukli me amo na ovu pećinu, gdje su me ostavili. Od to doba ovdje trpim neiskazane muke i čekam stoljeća svoj spas — uzalud.«

Kod tih je riječi stala naricati, da je srce paralo, a Maeldun je upitao:

»Što se dogodilo s jadnom djecom Lirovom, o nesretnice?«

Primirila se ponešto i onda rekla:

»Moje je zaklinjanje bilo tako jako, da se izvršilo do riječi. Trista su godina plivali labudovi po jezeru Darvri. Ljudi su ih ljubili, da se ne da pomisliti koliko. Slušali su njihove pjesme, udarili tabore u šumama i na obali onih bistrih voda. Svojim su čarovitim pjevanjem umirili moga oca i Lira tako slatko i davali im tako čaroban život, da su trista godina živjeli, kao oni labudovi na vodi, životom čarobnim. No tada je došao kobni sat, koji ih je zvao na more između Erina i Albana. Zapjevali su vrlo tužnu pjesmu, opraštajući se s Lirom i kraljem Dergom raskrilili su bijela krila i odletjeli uz plač sviju, koji su ih vidjeli, gdje odlijeću... Časom su gledali dolje s oblačnih visina, još su jednoć žalosno zapjevali i onda se digli, kako im je zapovijedala njihova sudbina, na sjever, a svladani od žalosti spali su na nemirne, tamne, burne valove, koji se zapjenjeni između Erina i Albana neprestano valjaju kao u buri. Nestalo je onoga slatkoga sna, što su snivali uz šum voda na jezeru Darvri pred licem svoga oca i djeda, nestalo je onoga slatkoga zelenog svijetla, dubokih šuma i miloga tihog lahora povjetarca. Trista su godina na onom divljem, mračnom moru podnosili buru i zimu, snijeg i led, vjetrove i munje. Podnosili su muke bez kraja, a često je njihova krv omastila

tamne razbješnjene vode i oštre, ledene grmove. Kada je opet prošlo trista godina, nosila je sudbina i vihor uboge labudove u zapadno more, nedaleko ostrva Glora, gdje su podnosili nove, beskrajne muke. Što više, gore im je bilo nego u moru na sjeveru, dešavalo se, da im se činilo, da nije moguće preživjeti takove patnje. Kada su jedne noći tako tužno jadikovali, da im je gotovo srce pucalo i bili bi od bola umrli, da im nije to spriječila njihova sudbina, progovorila je Finola ovako svojoj braći za utjehu: »Braćo moja draga, vjerujemo u Boga istine, koji je stvorio zemlju i njezine plodove, mora i njegova čudesa! Imajmo u nj pouzdanja, i on će nam pružiti olakšanje!«

»Vjerujemo u nj,« rekla su tiho njezina braća.

I Bog se smilovao, i od onoga časa nijesu ubogi labudovi nikad više osjećali ni zime ni drugih bolova tjelesnih do konca onih posljednjih trista godina svoje ukletve. Kada je prošao posljednji dan onoga dugog doba, rekla je Finola radosno:

»Sada poletimo na Erin, da se sastanemo s ljubljenim ocem!«

I digli su se kao ljetni oblačić u modri uzduh te su letjeli na zapad i ugledali zeleno svoje ostrvo i tihe šume pa se spustili k zemlji kod Ši-Finahe. Ali kako su se žalostili našavši onaj dvorac pust i prazan, visoke su njegove dvorane bile oborene, stupovi popucali, korov, grmlje i

drveće raslo je u bivšim odajama, tužnima, bez ognja u razrušenim ognjištima, a nigdje nije bilo traga čovjeku! Lir i cio njegov rod i narod bili su pomrli, a moć i slava njegova imena davno su bili ugasli, prošli, sve je bilo obraćeno u pepeo i u ništa!

Djeca su Lirova zajauknula, a Finola se potužila prema nebu:

»Pust je dom mojih otaca, vjetar u njegovim dvoranama tužno vije, žalost boravi na mjestu moje mladosti! Otišao je otac moj, umrla je slava njegova i zasuta je uspomena na nj! Stoljeća i stoljeća čekali smo čas povratka, a sada je došao, ali gdje je naša radost? Jao, jao nama!«

Ostala su cijelu noć u razvalinama doma svojih otaca nesretna djeca Lirova, blijedi je mjesec sjao na njih, a mračne su šume slušale pjesme čarobne i tužne, koje su pjevali cijelu žalosnu, dugu noć. Ujutru su se opet digli labudovi i letjeli natrag prema ostrvu Glora. Ondje su se spustili nedaleko od maloga jezera. Onda su ponovno zapjevali tako dražesno i čarovito, da su se sve ptice sletjele naokolo i s njima se u pjevanju natjecale. Ostrvo je to postalo ostrvom najslađe glazbe i zadivljeno su slušali plovioci izdaleka one čarobno dražesne zvukove, u zanosu čistom i svetom i samo s teškim srcem rastajali se od ostrva, kojega su slavu raznosili po svim krajevima Erina. U to je doba stigao onamo sveti Patrik i donio sobom čistu nauku, vjeru kršćansku. Poslao je svoga učenika, svetoga Kemoka na ostrvo Glora. Taj primamljen pjevanjem labudova sagradio je sebi kod jezera malu crkvu i objesio onamo zvono. Kada je kod izlaska sunca prvi put zazvonilo, tada su se labudovi probudili, počeli se tresti, zvuci su ti bili tako strani, a ipak tako svečani!

»Što znači taj čudni nikada čuveni glas?« upitala su braća.

»To je zvuk kovne ptice!« kliknula je Finola. »To je zvono, kršćansko zvono, a to zvuči, da je došao napokon posljednji sat naše patnje! Bogu hvala!«

I slušali su zvono kao molitvu, te kada je prestalo zvečati, zapjevali su tako krasnu, dirljivu i čarobnu pjesmu, kakve nije čulo ljudsko uho nikada! Sveti je Kemok plakao od ganuća, pošao za tim pjevanjem i našao ona četiri labuda, gdje lepeću sada na jezeru. Doviknuli su mu:

»Zdravo! Djeca smo Lirova, jesi li čuo o nama i o našoj patnji?«

»I o vašem spasu!« odgovorio je pustinjak. »Hvala Bogu, što sam vas našao! Došao je kraj vašoj žalosti!«

Finola je odgovorila: »Sveti pustinjače, hvaljen bio Bog! Daj nas pokrsti i iskopaj nam grob! Pokopaj nas u jedan grob, kako smo zajedno trpjeli, tako nam daj da zajedno snivamo najslađi san! Hvaljen bio Bog, dobro nam došla smrt!«

Tada je poslušao sveti Kemok i pokrstio one bijele, prekrasne labudove, pa su mahom umrli, ali se nad njima dizalo četvoro prekrasne djece s krilima kao snijeg, krasne kao bijele zvijezde i s osmijehom svjetlijim od sunca. Dizala su se k blankitu, gdje ih je nestalo.

Sveti je Kemok kliknuo — znao je, da su u raju. — Onda je ustao, iskopao grob, metnuo mrtva tjelesa ono četvero labudova u tamnu zemlju i nasuo nad njima mogilu. Ptice su pjevale svetu himnu, slatku i čarovitu, kod tihog onoga pogreba Lirove djece. To je sva o njima priča.«

Tako je završila i zavapila zločinačka, ali pokajna žena i ponovno u očaju zalomila rukama.

»Ti si čuo moju ispovijest, hvala ti,« rekla je onda za čas Maeldunu, »no da li ćeš učiniti nešto za moj spas?«

»Što mogu učiniti?« upitao je sažalno.

»Ti si pošao da izvršiš tešku osvetu,« odvratila je. »Da muž, koji je ubio tvoga oca, padne u tvoje ruke —«

»Ubio bih ga također!« kliknuo je strasno Maeldun.

»Jao meni!« zavapila je nesretnica. »Da se u času svoje strasti sjetiš riječi Boga svoga, koji je rekao: »Osveta je moja« — kada bi ih se sjetio i odustao od svoje osvete obuzdavši gnjev svoj iz ljubavi prema Bogu i iz štovanja prema njegovu zakonu, učinio bi, što je potrebno za moj spas! Ah, znaj, samo takav me čin može izbaviti iz mojih muka! Griješila sam mržnjom, i samo me ljubav može spasti.«

»Odreći se svoje osvete! On je ubio moga oca!« kliknuo je Maeldun. Odvratila mu žena:

»A tko zna, kakvu je krivicu otac tvoga oca izvršio na njegovu djedu? Tamni zakon odmazde vuče se kao lanac zločinâ iz nepoznate davnine u nepoznatu budućnost! Kada imade biti kraj tih umorstva? Ja, koja sam sama neizmjeran grijeh počinila, vidim u kajanju svome cijelu grozotu okrutnostî! Pomisli, da si sam griješan i da se od Boga nadaš oproštenju!«

Maeldun je sklopio zbunjeno oči i šutio. Sjetio se i on svoje matere, koja je tajila zločin onoga muža, koji joj je ubio supruga u mladosti, tajila je onaj zločin, jer nije htjela osvetu ostavljajući je Bogu. I cio je život provela u samoći i molitvi. Nikad prije osjećani neki strah i žalost obuzeli su Maeldunovo srce. Oči su mu se nehotice ovlažile.

»U tvom oku ima sijevak nade!« kliknula je žena na pećini i spustila se na koljena dižući ruke k nebu.

Lađa se ganula, a drugovi su Maeldunovi počeli veslati.

»Sjeti se mojih riječi!« kliknula je pokajnica za njima. »Izvršiš li moju molbu, smiluješ li se meni, pobijedi li u tvom srcu oproštenje prema okrutnoj osveti, pa budem li izbavljena, čut ćeš

pjesmu labudova u visini nada mnom, jer su mi Lirova djeca davno oprostila, mole za me, a čarobni će ti se njihov glas zahvalno javiti!«

Maeldun je sjedio zamišljen kod krmila, a lađa je plovila tiho dalje po stišanoj vodi. Pećine s pokajnicom ženom nestalo je u daljini.

Plovili su cijelu noć. Ujutru se ispoljilo novo ostrvo pred njihovim očima, zeleno, s velikim livadama i krasnim dubovima.

Nije imalo nikakav neobičan izgled, činilo se kao njihova rođena domaja. Vidjeli su ondje sokolove, kako kruže. Dva su od drugova Maeldunovih kliknula:

»Ovdje je kao u Erinu, a oni su sokolovi zacijelo kao naši, blizu smo domovini!«

Maeldun budeći se iz svoje zamišljenosti gledao je oko sebe, pa mu je bilo, kao da mu je povjetarac iz domovine duhnuo u lice.

»Pogledajte, kamo lete sokolovi!« reče Maeldun. A ptice su krenule jugoistočnim smjerom te su uzduhom plivale sa sigurnošću, ravno, bez kruženja, kao za određenim ciljem.

»Za njima, za njima!« klicali su svi. »Idemo prema domovini, hvaljen bio Bog!«

I veslali su tim smjerom cio dan, pa kad se smračivalo, opazili su obalu, tako poznatu, da su radosno viknuli:

»To je Erin, draga naša domovina!«

Kada su stigli sasvim blizu, vidjeli su, da je to bilo sasvim maleno ostrvo, kod obale da je

stajala velika kuća, prozori su joj bili već osvijetljeni, — i najednom su bili svi uvjereni, da je to isto ostrvo, ista kuća, koju su bili vidjeli na početku svoga puta, da je to stan muža, koji je ubio oca Maeldunova, isto ostrvo, od kojega su ih odagnali more i vihor, kada je usplamtjela divlja osveta u Maeldunovom srcu, kada je taj čuo glas ubojice, koji ga je učinio siročetom. Maeldun je bio opet sada preneražen kao onda, neizvjestan ga je strah obuzeo, da će ga opet struja valova odnijeti od cilja njegove vojnice. Bili su dosta blizu obale, i on je iskočio iz lađe bez razmišljanja. Drugovi su njegovi pograbivši oružje učinili kao i on te su sada stajali na obali. Tiho su se približili samoj kući. Stajali su pod otvorenim prozorima, a glasovi ljudi, koji su unutra sjedili kod stola pri večeri, dopirali su napolje u kasnu tminu.

»Sjedimo ovdje tako mirno,« rekao je jedan od muževa u sobi, »tako mirno, kao da nam ne prijeti nikakva pogibao. A ipak znamo, da bi se na primjer Maeldun mogao najednoć baciti na nas kao kamen, koji padne s mjeseca.«

»Taj više ne će doći, osim ako bi uistinu pao s mjeseca,« odgovorio je drugi, »poznato je, da se davno utopio u neizmjernom moru, kamo je zaplovio prije sedam godina.«

Sedam su godina dakle plovili! Prestravili su se toga Maeldun i njegovi drugovi, ali su šutjeli.

»Nijesmo sigurni, da li je to istina,« rekao je treći muž u sobi. »Tko zna, ne će li nas jednoć

bojna vika njegova probuditi iz jutarnjega sna?«

»A da dođe ovaj čas?« upitao je jedan napolak u šali. »Da već ovdje stoji, što bismo učinili, kaži ti, naš vođo?«

Bilo je časom tiho, a srce je Maeldunovo kucalo tako jako, te je mislio, da će se ugušiti, jer je onaj »vođ« bio ubojica njegova oca, bio je to muž, kojega je tražio. Što će odgovoriti? Divlja je strast dosegla do vrhunca u duši Maeldunovoj, izvukao je mač i spremao se, da skoči na otvoreni prozor u sobu i da ubojicu jednim mahom sasiječe. Tada se javio poznati glas, glas onoga vođa.

»Na tvoje pitanje,« rekao je onomu, koji ga je bio pitao, »na pitanje, što bismo učinili, da sada uniđe Maeldun, imadem jednostavan odgovor. Kada bi amo pristao, bio bi umoran i izmučen od dugoga lutanja na putu, gdje je zacijelo mnogo pretrpio i podnio. Eto, pozdravio bih ga kao brata te srdačno i iskreno zaboravio svako neprijateljstvo.«

Tad je Maeldun pustio svoj mač u travu i jako pokucao na vrata.

»Tko je to?« javio se u kući glas.

»Ja, Maeldun, koji se vraćam zdrav nakon podnesenih opasnosti,« odgovorio je Maeldun. Lice mu se sjalo, mahom je bio ugledao mater svoju, gdje moli za nj i za omekšanje njegova srca. Mržnja je njegova ugasla kao čudom za govora razbojnikova.

Vrata su se otvorila, pustili su unutra Maelduna i njegove drugove, a gospodar kuće pošao mu je ususret, pružio ruku, poveo ga k stolu i rekao:

»Dobro došao! Sjedni i počini. Jedi i pij.«

I sjeli su svi za stol i Maeldun i njegovi drugovi su jeli i pili. Svi su dugo šutjeli, dok se nije javio glas domaćina, koji je rekao:

»Umorni ste, ubogi putnici! Blijedi ste i zacijelo ste mnogo pretrpjeli.«

Tada je Maeldun otvorio svoja usta i ispričao sve, pričao je o svim čudesima, koje im je Bog dao vidjeti, o svim mukama, naporima, nadama i sumnjama i završio je svoj izvještaj pričom o Lirovoj djeci i rekao, što ga je pokajnica molila, pa je završio svoje pričanje ovim riječima:

»Velik mi je nauk dao Bog i nije bila uzaludna moja patnja, moj umor do smrti, moja borba i sav grijeh mišlju i činom. Evo ti dokaza mojim riječima. Ti si ubio moga oca! Eto, ovdje je moja ruka! Neka ti oprosti Bog, kako ti ja opraštam! Pozdravljam vas Kristovom riječi: »Mir neka bude s nama!«

Oba su se muža zagrlila i drugovi njihovi za njima, a otvorenim je prozorima zajeknula čudesna pjesma četiriju labudova, koji su se dizali modrim uzduhom k zlatnim zvjezdama, pa je tako Maeldun znao, da je svojim činom izbavio pokajnicu na pećini, koju su bacali burni valovi amo tamo, te je bio sretan, a glazba je onih glasova labuđih bila tako slatka, čarovita, neču-

veno dražesna i sveto svečana, da su svi u kući zaboravili svaku žalost života, sve, što su ikada pretrpjeli, a tako je bila utješna odjekujući u tako tiho, milo šaputanje, da su zaspali i nijesu se probudili sve do jutra.
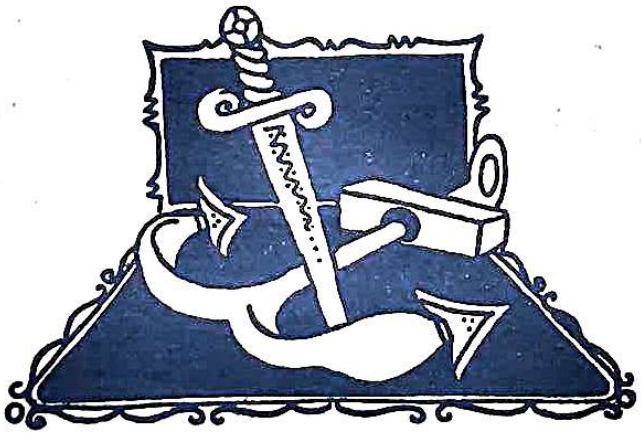
Oprostio se Maeldun i njegovi drugovi s izmirenim neprijateljima i otplovio, te srećno doplovio k obalama očinskim, gdje su ga veselo dočekali, pa je živio sveto i pravedno do kasne starosti, i sve, što je ikad podnio na dugotrajnom svome putu, postalo mu izvorom dragih kasnije uspomena; ali mu je ono dobro djelo, što ga je učinio time, što je oprostio svomu smrtnomu neprijatelju, bilo najdraža uspomena, jer ga je napunjalo utjehom, da je pobijedio u najtežoj borbi — svladavši sam sebe.